

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke zondag

Abonnementsprijs: 800 fr. per jaar

Postcheckrekening nr. 3185.22

Beheer en Redactie: Prof. Mr. Ridder René VICTOR, Britselei 40, Antwerpen

Beschouwingen bij enkele recente arresten van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

door de Heer DE VREESE ALFONS, Raadsheer in het Hof van Cassatie,
Professor aan het Europa College (1)

De jurisprudentie van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen verdient meer en meer de belangstelling van de Belgische jurist. In de ontwikkeling van het gemeenschapsrecht, dat allengs in ons nationaal recht binnendringt, speelt die jurisprudentie een bijzonder belangrijke rol.

De keuze van de besproken arresten, noodzakelijk beperkt, ging naar enkele recente beslissingen die belangwekkende aspecten van het gemeenschapsrecht belichten. Dat drie van die arresten werden gevelde op prejudiciële vraag van een Belgisch rechtscollege, was wellicht een bijkomende reden om precies die arresten aan te houden.

I. *Firma Schwarzwaldmilch GmbH, t. Einfuhr- und Vorratstelle für Fette (4/468)* ⁽²⁾

Dit arrest is van belang voor het begrip «overmacht» in het gemeenschapsrecht.

Het gaat om een prejudiciële beslissing, op basis van art. 177 EEG Verdrag, op verzoek van het *Verwaltungsgericht Frankfurt/a.M.*

Het wettelijke kader en de feiten kunnen als volgt worden samengevat :

Luidens V.O. 13/64 houdende geleidelijke totstandkoming van een gemeenschappelijke marktordening in de zuivelsector, is elke invoer — zowel in het intracommunautair goederenverkeer als bij de handel met derde landen — onderworpen aan het voorleggen van een *invoercertificaat*, af te leveren door de Lidstaat.

Dit stelsel strekt ertoe een zo juist mogelijk inzicht te verkrijgen in de voor een bepaalde periode te verwachten invoer en in de *marktontwikkeling*, m.a.w. de prognose te bepalen, ten einde tijdig de nodige voorzorgsmaatregelen te kunnen nemen in geval van dreigende verstoring van de markt.

Die doelstelling sluit echter in zich dat de hoeveelheden die door de aanvrager worden opgegeven en die in de certificaten worden vermeld als zullende ingevoerd worden, ook werkelijk worden geïmporteerd.

Vandaar dat art. 11 bepaalt dat het *invoercertificaat* slechts mag worden afgeleverd *mits storting van een waarborgsom* door de aanvrager. Komt de invoer binnen de gestelde termijn niet tot stand, dan is de waarborg *verbeurd*.

De modaliteiten van dit stelsel zijn het voorwerp van V.O. nr. 136/64.

Art. 6 van die V.O. voorziet een uitzondering op de verbeuring, nl. wanneer de invoer niet doorging ingevolge *overmacht*.

Het is *die* bepaling die aanleiding gaf tot het prejudicieel geschil.

Wat zijn de feiten ?

De Firma Schwarzwaldmilch had een licentie aangevraagd voor de invoer uit Frankrijk van 100.000 kg. melkpoeder en had ter verzekering van haar verplichting tot invoer, een waarborgsom gestort van 6.000 D.M.

Toen zij, vóór het verstrijken van de geldigheidsduur van het certificaat niet tot invoer was overgegaan, verklaarde de «*Einfuhr und Vorratstelle für Fette*», het bevoegde Duitse organisme, de waarborgsom verbeurd.

Hiertegen kwam de Firma Schwarzwaldmilch in beroep voor het Verwaltungsgericht te Frankfurt am Main, aanvoerend dat zij niet tot invoer had *kunnen* overgaan ingevolge *overmacht*, nl. doordat haar Franse leverancier, de «*Laiterie Centrale de Strasbourg*», haar liet weten dat zij, *ingevolge machineschade* niet tot levering in staat was. Schwarzwaldmilch stelde dat er *overmacht* was omdat het toen te laat was om de koopwaar nog elders te betrekken tenzij tegen veel hogere prijzen.

De Einfuhr- und Vorratstelle für Fette achtte dat die omstandigheid geen *overmacht* opleverde en dat eiseres, zij het tegen ongunstiger condities, de waren elders had kunnen betrekken.

De oplossing van het geschil hing af van de interpretatie van het begrip «overmacht» in art. 6 van voormelde V.O. 136/64, en het Verwaltungsgericht Frankfurt stelde aan het Hof vijf vragen aangaande die bepaling.

In hoofdzaak komt de beslissing hierop neer :

In art. 6, lid 3, V.O. 136/64 worden de omstandigheden opgesomd die als overmacht kunnen worden beschouwd : benevens oorlog, uitvoerverbod en schipbreuk zijn dat, onder littera e) : «machineschade, averij aan schip of lading».

De eerste vraag was of ook de schade aan de zuivel-machines van de Franse producent onder het begrip «machineschade» van art. 6, 3, e) kon vallen.

Het Hof was terecht van oordeel dat, nu art. 6, 3, e) gewaagt van «machineschade, averij aan schip of lading», het woord «machineschade» aldaar wordt gebezigd in samenhang met scheepvaartmoeilijkheden, zodat onder «machineschade» als bedoeld in art. 6, 3 e) niet kan worden begrepen schade aan machines bestemd voor de productie van de koopwaar.

De tweede vraag was of art. 6 de nationale hoven en rechtbanken in de mogelijkheid stelt *andere* omstandigheden dan die welke in lid 3 worden opgesomd, als gevallen van overmacht aan te houden.

Het Hof beslist dat zowel uit de tekst van art. 6 lid 4, als uit een considerans van de V.O. 136/64 en uit de structuur (*l'économie générale*) van art. 6 blijkt dat de opsomming van art. 6.3 *niet* uitputtend is.

De overige drie vragen, die Advocaat-generaal Gand «*fort délicates*» noemt, betroffen de *interpretatie* van het begrip «overmacht».

De Commissie had gesteld dat het begrip «overmacht» in het gemeenschapsrecht moest worden bepaald aan de hand van criteria die aan de rechtstelsels van de Lid Staten konden worden ontleend, als *algemene beginselen* die hun gemeen zijn. A.G. Gand acht het lang niet zeker dat er in de zes staten een begrip «overmacht» bestaat dat hun werkelijk gemeen is, laat staan een begrip «overmacht» dat voor de verschillende domeinen van het recht dezelfde inhoud zou hebben.

Hij wijst op het verschil tussen het Duitse recht en het Franse recht. In Duitsland heeft het begrip overmacht meestal een objectief karakter, hoewel in sommige domeinen een subjectieve opvatting wordt aanvaard, die wél rekening houdt met de persoonlijkheid van de belanghebbende.

In Frankrijk, indien, althans in het contractueel recht, overmacht steeds het gevolg is van gebeurtenissen die *vreemd* zijn aan de schuldenaar en die een onoverwinbaar en onvoorzienbaar karakter hebben, toont zich de administratieve rechter nochtans, in de toepassing, strenger dan de burgerlijke rechter.

Het Hof treedt dan ook de zienswijze van de Commissie niet bij. Het Hof spreekt niet van algemene beginselen inzake overmacht die aan het recht van de Lid-Staten zouden gemeen zijn. Het aanvaardt echter wél een *gemeenschapsrechtelijke* definitie van de overmacht.

Het Hof overweegt vooreerst dat het begrip «overmacht» in de verschillende gebieden van het recht en in de verschillende domeinen van toepassing *niet eenzelfde inhoud* heeft, zodat zijn betekenis moet worden bepaald rekening houdend met het wettelijk kader binnen hetwelk dit begrip tot rechtsgevolgen moet leiden.

Er moet dus rekening worden gehouden met de bijzondere publiek-rechtelijke betrekkingen tussen de importateurs en de nationale administratie en met de doelstellingen van de kwestieuze V.O., nl. met het nagestreefde algemeen belang hetwelk weliswaar een juiste prognose van de marktontwikkeling beoogt maar ook moet vermijden de tussenstaatse handel door al te strikte verplichtingen te belemmeren.

Op basis van die beschouwingen komt het Hof van Justitie tot het besluit dat de invoerder die zich op overmacht in de zin van de V.O. wil beroepen, moet *bewijzen* dat hij de invoer niet binnen de gestelde termijn heeft

kunnen bewerkstelligen ingevolge *omstandigheden die hem vreemd zijn* en die een *abnormaal karakter vertonen* en wier gevolgen hij, ondanks de nodige stappen, slechts ten koste van *bovenmatige* offers zou hebben kunnen vermijden.

Deze eerste stellingname van het Hof van Justitie betreffende de interpretatie van het begrip «overmacht» maakt van dit arrest ongetwijfeld een belangrijke beslissing.

De stellingname betreft weliswaar enkel de interpretatie van art. 6 van de V.O. 136/64. Hoewel moet worden opgemerkt dat de meeste landbouwverordeningen gelijkaardige bepalingen bevatten, kan de «definitie» dus *niet* worden beschouwd (dat zegt A.G. Gand uitdrukkelijk) als een definitie van het begrip overmacht in het Gemeenschapsrecht in het algemeen. Toch hebben sommige aspecten een ruimer draagwijdte.

Het Hof van Justitie acht vooreerst duidelijk dat het begrip overmacht een *autonoom* begrip is van het *gemeenschapsrecht*, een begrip dat derhalve eenvormig moet worden geïnterpreteerd en niet naar de criteria van het intern recht van elke lidstaat.

Het nagestreefde algemeen belang waarmee, luidens het Hof, bij de interpretatie van de bepaling rekening moet worden gehouden, is duidelijk het algemeen belang van de *gemeenschap*.

A.G. Gand laat overigens terecht opmerken dat, indien het begrip overmacht *géén gemeenschapsrechtelijk* begrip was, het Hof van Justitie niet tot eigenlijke interpretatie bevoegd zou zijn en er zich «qua interpretatie» zou moeten toe beperken vast te stellen dat het begrip *tot het nationaal recht behoort* en derhalve door de nationale rechter overeenkomstig zijn eigen rechtstelsel moet worden beslecht.

Dat alleen omstandigheden in aanmerking komen die *vreemd* zijn aan de belanghebbende («des circonstances étrangères») is conform *én* aan onze klassieke opvatting van de overmacht *én* aan de grondgedachte van de kwestieuze reglementering, luidens welke het al dan niet tot stand komen van de invoer niet mag afhangen van de willekeur van de importateur.

De eiseres had gesteld dat er overmacht was van zodra de importateur de omstandigheden — die de invoer onmogelijk maakten — *niet door zijn fout had uitgelokt*.

Het Hof van Justitie acht integendeel overmacht alleen aanwezig wanneer de invoer onmogelijk wordt ingevolge een gebeurtenis die een *abnormaal karakter* vertoont in die zin dat een *voorzichtig en zorgvuldig handelaar* ze *onwaarschijnlijk* moest achten.

Het Verwaltungsgericht had ook voorlichting gevraagd betreffende het *oorzakelijk verband* tussen de ingeroepen omstandigheid en het niet tot stand komen van de invoer : nl. a) moet dit oorzakelijk verband *rechtstreeks* zijn ? en b) moet de invoer *onmogelijk* zijn of volstaat het dat hij slechts ten koste van *onevenredig* zware offers kon worden verwezenlijkt ?

Wat het tweede punt betreft beslist het Hof van Justitie dat er *geen absolute* onmogelijkheid moet zijn maar dat er overmacht zal zijn indien de invoer, binnen de gestelde termijn, van elders betrokken koopwaar slechts kon worden verwezenlijkt ten koste van *buitensporig zware offers*, in acht genomen het verhaal waarover de importateur eventueel zou beschikken.

Het wil me voorkomen dat het Hof van Justitie, no-pens het eerste punt (het rechtstreeks karakter van het causaal verband), geen uitdrukkelijk antwoord verstrekt. A.G. Gand had gesteld dat men moest nagaan welke tussen de concurrerende oorzaken de *determinerende* oorzaak van het gemis aan invoer geweest was en dat het oorzakelijk verband een noodzakelijk karakter moest vertonen. Wellicht heeft het Hof zich niet willen inlaten

met de twistvraag omtrent het rechtstreeks of onrechtstreeks karakter van het oorzakelijk verband.

Het Hof beslist slechts dat er in principe een voldoende oorzakelijk verband zal voorhanden zijn wanneer de tijdige levering door de leverancier *onmogelijk* is geworden in de hoger bepaalde zin — dit is ingevolge omstandigheden die hem vreemd zijn en die een abnormaal karakter vertonen — en wanneer de invoerder de koopwaar niet elders betrekken kon *tenzij mits bovenmatige offers*.

Ten slotte beslist het Hof dat de *bewijslast* van de overmacht op de invoerder rust.

Een zwak punt van het arrest is m.i. dat het met geen woord zegt waarom het begrip overmacht ten deze *niet* een begrip van het nationale recht van de betrokken Lid Staat, maar een gemeenschapsrechtelijk begrip is.

Het arrest gaat er weliswaar duidelijk van uit dat het een gemeenschapsrechtelijk begrip *is*, maar het zegt niet *waarom*.

De kwestie verdiende des te meer te worden behandeld nu ze niet zó evident was.

V.O. 136/64 laat immers aanzienlijke bevoegdheden aan de Lid Staten. Zij leveren de invoercertificaten af, zij verklaren de waarborg verbeurd en hebben bevoegdheid om vrijwaringsmaatregelen te nemen.

Bovendien machtigt art. 6 lid 4 van V.O. 136/64 de Lid Staten om andere gevallen van overmacht te erkennen, mits de Commissie in kennis te stellen; wat ook veeleer naar een *nationaal* begrip van overmacht schijnt te verwijzen.

Men vindt echter de nodige rechtvaardiging in de conclusie van A.G. Gand, die aanvoert dat de V.O. — rechtstreeks toepasselijk in de 6 Lid Staten — een *eenvormig* systeem van invoercertificaten instelt en een reeks van omstandigheden opstelt die *overall in de gemeenschap* overmacht zullen uitmaken. Deze eenvormige toepassing moet zich logisch uitstrekken tot die gevallen van overmacht die aan de Lid Staten worden overgelaten.

Men weet dat ons Hof van Cassatie acht dat de beslissing over het al dan niet voorhanden zijn van overmacht behoort tot soevereine beoordeling van de feitenrechter.

Behalve indien de rechter zijn beoordeling steunt op een juridische grond: C. 12.3.58, Arr. 702, vernietigt een vonnis dat had beslist dat een wettelijk verbod, zonder vonnis, niet volstond!

In de rechtspraak van onze hoven en rechtbanken is overmacht in het verbintenissenrecht, een onvoorzienbare de artikelen 12 en 18 (vroeger 11 en 17) van het Protocol, van een verbintenis onmogelijk maakt zonder fout van wege de schuldenaar.

Het oorspronkelijke van de « definitie » van het Hof van Justitie schijnt me te liggen in de genuanceerde omschrijving van de « onmogelijkheid », nl. dat men de gevolgen van de abnormale omstandigheden, ondanks alle nodige stappen, slechts ten koste van *bovenmatige offers* zou hebben kunnen vermijden.

2. De arresten in zake Sayag t. Leducq.

In twee arresten in zake Sayag t. Leducq, telkens geveld op verzoek tot prejudiciële beslissing vanwege het Belgisch Hof van Cassatie, worden twee belangrijke punten van het gemeenschapsrecht verduidelijkt.

In het eerste, de *immunititeit of vrijstelling van rechtsvervolg*ing van de ambtenaren van de gemeenschap, in het tweede, de *aansprakelijkheid van de Gemeenschap* wegens schade veroorzaakt door haar ambtenaren in de *uitoefening van hun bediening*.

A. C.M. Sayag en S.A. Zürich t. J.P. Leducq en Cten (5/68) (3).

Men kent het Protocol betreffende de voorrechten en immuniteiten van de Europese Gemeenschappen, vroeger gehecht aan elk van de drie verdragen, thans gehecht aan het fusieverdrag van 8 april 1965.

Art. 12 a) (vroeger art. 11 a) van dit protocol bepaalt dat de *ambtenaren* van de Gemeenschap zijn vrijgesteld van *rechtsvervolg*ing voor *hetgeen zij in hun officiële hoedanigheid* hebben gedaan, gezegd of geschreven.

Het is de interpretatie van die bepaling welke in de volgende omstandigheden door het Hof van Cassatie aan de prejudiciële beslissing van het Hof van Justitie werd onderworpen.

Dhr. Sayag, ingenieur in dienst van Euratom, ontvangt *opdracht* de installaties van Mol door twee afgevaardigden van particuliere ondernemingen te laten bezichtigen. Hij voert ze daartoe van Brussel naar Mol — *met zijn eigen auto* (zoals zijn opdracht het voorzag) — en veroorzaakt onderweg een zware aanrijding waarbij een van zijn passagiers, dhr. Leducq ernstig wordt gekwetst.

Het Protocol (art. 18) voorziet dat de bevoegde Gemeenschapsinstelling gehouden is de aan haar ambtenaar verleende immunitet *op te heffen*, indien zij zulks niet strijdig acht met het belang van de gemeenschap.

Op een vraag van de Belgische autoriteiten in dit verband, antwoordden de bevoegde diensten van Euratom dat het feit dat de heer Sayag een auto bestuurde *geen daad* was gesteld in *zijn officiële hoedanigheid*, zodat hij voor het kwetsieve verkeersongeval, naar het oordeel van de Commissie, *niet genoot* van de door art. 12 a bepaalde vrijstelling van rechtsvervolg.

Sayag werd daarop vervolgd wegens onopzettelijke verwondingen voor de Correctionele Rechtbank te Brussel.

Sayag wierp de niet-ontvankelijkheid op van de vordering van het O.M., op grond van de hem door art. 12 a verleende vrijstelling van rechtsvervolg.

De rechtbank verwierp die exceptie omdat « de Commissie die vrijstelling had opgeheven » (wat niet juist was).

Het Hof van Beroep besliste dat er geen opheffing van vrijstelling was verleend maar dat die vrijstelling ten deze niet hoefde te worden opgeheven, oordelend dat zij enkel de handelingen dekt welke de ambtenaren *in de werkelijke uitoefening van hun functie* stellen en niet de handelingen gesteld *bij gelegenheid* van de uitoefening van die functies.

Vermits Sayag ingenieur was en niet chauffeur in dienst van Euratom, viel de litigieuze handeling (de verplaatsing en het wanbedrijf) onder de laatste categorie en was zij door de vrijstelling van rechtsvervolg *niet gedekt*. Sayag werd op straf- en burgerlijk gebied veroordeeld.

Voorziening in Cassatie van Sayag en zijn verzekeraar, waarbij als *eerste* middel werd ingeroepen: schending van de artikelen 12 en 18 (vroeger 11 en 17) van het Protocol, doordat het Hof van Beroep had geoordeeld dat alleen de handelingen door de ambtenaren van de Gemeenschap *in de werkelijke uitoefening van hun functie* gesteld, van de vrijstelling genoten, terwijl, volgens de eisers, die vrijstelling ook de handelingen dekt gesteld *in verband* met die professionele activiteit. Ten deze was dit verband zelfs bijzonder nauw vermits de verplaatsing onontbeerlijk was om de opdracht te kunnen uitvoeren.

Bij arrest van 12.2.68 (4) oordeelde het Hof van Cassatie dat het antwoord op dit 1e middel afhing van de interpretatie van de artikelen 12 en 18 van het Protocol en vroeg bij toepassing van art. 150 Euratom een prejudiciële beslissing over de vraag of voormelde vrijstelling van rechtsvervolg toepasselijk is van zodra de handeling werd verricht *in de uitoefening van de bediening* of met de professionele activiteit *verband* houdt, ofwel alleen die handelingen dekt welke de *werkelijke uitoefening* zijn van hun *gewone of statutaire functie*.

De vraag was dus: wat zijn, in de zin van het Protocol,

handelingen die de ambtenaren van de Gemeenschap « in hun officiële hoedanigheid » stellen.

In feite kwam de stelling van Sayag erop neer het begrip « in hun officiële hoedanigheid » helemaal gelijk te stellen met « in de uitoefening van hun bediening » (en zelfs bij gelegenheid daarvan).

Het Hof van Justitie is op het door het Hof van Cassatie gestelde dilemma of keuze niet ingegaan, doch heeft, gedeeltelijk althans ingaande op de stelling ontwikkeld door de Commissie en op de conclusie van A.G. Gand, een andere oplossing verkozen.

Het Hof herinnert er vooreerst aan dat luidens het Verdrag (art. 191 Euratom / 218 EEG) de Gemeenschap geniet van de voorrechten en immuniteiten welke nodig zijn voor haar taak.

Anderzijds bepaalt art. 18 van het Protocol dat deze immuniteiten aan de ambtenaren van de Gemeenschap worden toegekend in het uitsluitend belang van de Gemeenschap en dat de instellingen gehouden zijn deze immuniteiten op te heffen telkens zij oordelen dat zulks niet strijdig is met de belangen van de Gemeenschap.

Het Hof sluit zich dus aan, inzake vrijstelling van rechtsvervolg van de ambtenaren, bij de theorie van het belang van de functie. Het is m.a.w. de Gemeenschap en niet de ambtenaar zelf die in de eerste plaats de beneficiaris is van zulke immuniteit.

Daaruit leidt het Hof van Justitie af dat de vrijstelling van rechtsvervolg niet slechts zal afhangen van de hoedanigheid van wie ze inroept, maar ook van de aard van de activiteit wegens welke ze wordt ingeroepen.

De handeling van een ambtenaar zal slechts vrijstelling van rechtsvervolg medebrengen indien ze werd gesteld « in officiële hoedanigheid », dit is, zegt het Hof, in het kader van de aan de Gemeenschap toevertrouwde taak.

Dat betekent dat de in art. 12 a bepaalde vrijstelling uitsluitend van toepassing is op de handelingen die, naar hun aard, een deelneming inhouden aan de uitoefening van de taak van de instelling waartoe de ambtenaar behoort. Dat is de interpretatie van art. 12 a.

Of de handeling de werkelijke uitoefening is van de gewone of statutaire functies van de ambtenaar in kwestie of slechts is gesteld bij gelegenheid van de uitoefening van die functies, heeft geen belang.

Wat beslissend is is alleen of de handeling rechtstreeks behoort tot de uitoefening van de Gemeenschapstaak.

Dit beginsel toepassend op het sturen van een auto — en aldus m.i. vrij ver gaande in de « interpretatie » (of is het reeds de toepassing?) van het gemeenschapsrecht? — zegt het Hof van Justitie dat het besturen van een auto slechts in uitzonderlijke gevallen het karakter zal hebben van een in officiële hoedanigheid verrichte handeling: nl. in die gevallen waarin die activiteit niet anders zou kunnen gebeuren dan onder het gezag van de Gemeenschap en door haar ambtenaren zelf.

Onnodig te zeggen dat dit een zeer beperkende interpretatie is van de termen « handeling in hun officiële hoedanigheid gesteld », maar een interpretatie gesteund op de finaliteit van de vrijstelling van rechtsvervolg zoals die in het Gemeenschapsrecht aan de ambtenaar is toegekend.

Dit eerste arrest van het Hof van Justitie over de draagwijdte van de vrijstelling van rechtsvervolg die aan de ambtenaren toekomt is voorzeker een interessant arrest. Het heeft overigens een bijzonder praktisch belang: het gebruik van hun personenwagens door ambtenaren die zich voor dienstzaken verplaatsen is een veel voorkomende praktijk.

Ten slotte overtreft de draagwijdte van het arrest het louter Gemeenschapsrecht: de statuten van talrijke andere internationale organisaties behelzen gelijkaardige bepalingen.

Het arrest heeft dus een meer algemene betekenis voor een materie die wel in de rechtsleer wordt behandeld maar tot nog toe slechts weinig rechtspraak heeft opgeleverd.

Een laatste overweging van het arrest had onmiddellijk de aandacht getrokken van de aandachtige lezer:

Het Hof stipt daarin aan dat het kwalificeren van een handeling ten aanzien van de vrijstelling van rechtsvervolg, nog geen vooruitlopen betekende op de eventuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap; dat deze aansprakelijkheid immers wordt beheerst door bijzondere regels die een ander doel nastreven dan datgene dat door de bepalingen inzake immuniteiten wordt nagestreefd.

Ook A. G. Gand had in zijn conclusie terloops gewezen op het verband tussen de bepalingen van het Protocol inzake vrijstelling van rechtsvervolg en de bepalingen van het Verdrag inzake de niet contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap. Hij achtte het niet uitgesloten dat een handeling waarvan men zou weigeren aan te nemen dat zij « in officiële hoedanigheid » was verricht, niettemin zou worden geacht « in de uitoefening van de functie » te zijn verricht in de zin van art. 188 Eur. (215 EEG).

Dit brengt ons tot het tweede arrest.

B. C.M. Sayag en S.A. Zürrick t. J. P. Leducq en Ctau (6/69) (6).

Laten we eerst zien wat er voor het Hof van Cassatie gebeurde (6).

Na de eerste prejudiciële beslissing aanvaardt het Hof (6) natuurlijk de door het Hof van Justitie gegeven interpretatie en past ze op het litigieuze geval toe... op een bijna simplistische wijze.

Krachtens zijn opdracht, zo redeneert het Hof, moest Sayag inrichtingen van de Gemeenschap laten bezoeken. Die inrichtingen zijn gelegen... te Mol. Welnu het ongeval deed zich voor niet te Mol, maar (onderweg) te Herselt.

Uit die vaststelling, zegt het Hof, vloeit noodzakelijk voort dat het vervoeren van de personen naar Mol, geen werkzaamheid is die uitsluitend onder het gezag van de Gemeenschap en door haar ambtenaren zelf (criterium van het Hof van Justitie) kon worden uitgeoefend.

Dus is de handeling niet « in officiële hoedanigheid » gesteld en wordt het 1e middel (dat alleen de ontvanke-lijkheid van de strafvordering betrof) verworpen.

Het 2e en 3e middel, welke de burgerlijke vordering betroffen, stelden dat eiser, vooral nu zijn opdracht vermeldde dat hij zijn persoonlijke wagen mocht gebruiken, handelde « in de uitoefening van zijn functie », zodat het Hof van beroep, door eiser persoonlijk aansprakelijk te stellen en door zich bevoegd te verklaren, art. 188 en 151 Euratom had geschonden:

art. 188 en 151 Eur. (de corresponderende artikelen van de beter bekende artt. 215 lid 2 en 178 EEG) bepalen immers respectievelijk dat de Gemeenschap rechtstreeks aansprakelijk is voor de schade die haar personeelsleden in de uitoefening van hun functie veroorzaken en dat voor zulke geschillen uitsluitend het Hof van Justitie bevoegd is.

het 3e middel voegde eraan toe dat, steeds volgens deze artikelen, eisers slechts tot vergoeding van de schade konden gehouden zijn overeenkomstig de algemene beginselen welke de rechtstelsels van de Lid-Staten gemeen hebben.

Het Hof van Cassatie herinnert eraan dat het arrest van het Hof van Justitie er zelf op wijst dat de beslissing over de vrijstelling van rechtsvervolg niet vooruitloopt op de eventuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap

en stelt dienvolgens nieuwe vragen aan het Hof van Justitie:

1. wat betekenen de woorden «in de uitoefening van hun functie» in art. 188 lid 2.

2. *subsidiair* (voor het geval een ambtenaar, die *niet «in officiële hoedanigheid»* heeft gehandeld, zou worden geacht «in de uitoefening van zijn functie» te hebben gehandeld, is dan die ambtenaar *persoonlijk* aansprakelijk of wordt zijn aansprakelijkheid *opgeslorpt* door die van de Gemeenschap?

indien hij *persoonlijk* aansprakelijk is, aan *welk regime* is dan zijn aansprakelijkheid en die van zijn verzekeraar onderworpen?

en ten slotte: welk rechtscollege is *bevoegd* om van zulke vordering kennis te nemen?

Hier kwamen dus belangrijke vraagpunten aan de orde, in zake de niet contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschappen.

Voor het Hof van Justitie stelden de eisers dat de *jurisprudentie van de Lid-Staten* aan het begrip fout begaan door de organen van de administratie «in de uitoefening van hun functie» een *brede interpretatie* geven en dat, in het Gemeenschapsrecht, de termen «in de uitoefening van hun functie» (die de aansprakelijkheid bepalen) een *breder toepassingsveld* moeten krijgen dan de termen «in hun officiële hoedanigheid», die de vrijstelling van rechtsvervolgning bepalen.

De Commissie geeft toe, dat, behalve de Duitse rechtspraak, die «*ein innerer Zusammenhang*» tussen de handeling en de functie eist, de jurisprudentie van de Lid-Staten aan het begrip «in de uitoefening van hun functie» inderdaad een *brede interpretatie* geeft (hoofdzakelijk om aan de slachtoffers een solvabel schuldenaar te bezorgen) maar laat opmerken dat het in de nationale rechtspraak bijna steeds gaat om ongevallen veroorzaakt met voertuigen van de administratie (met dienstwagens met andere woorden).

Bovendien betekenen de bepalingen van het Gemeenschapsrecht dat, wanneer een schade aan de Gemeenschap wordt ten laste gelegd, een dubbele afwijking aan het gemeen recht intreedt (nl. het onttrekken *én* aan het nationaal recht *én* aan de nationale rechter). Zulke uitzonderingsbepalingen, zegt de Commissie, moeten *restrictief* worden geïnterpreteerd.

Ten slotte hebben, volgens de Commissie, de termen «in de uitoefening van hun bediening» dezelfde betekenis als deze die het Hof van Justitie in het 1e arrest aan de termen «in hun officiële hoedanigheid» heeft gegeven. Dit zou de zaken vergemakkelijken: telkens de voorwaarden van art. 188 (215 EEG) voor de aansprakelijkheid van de Gemeenschap vervuld zijn, zou de ambtenaar tevens vrijstelling van rechtsvervolgning genieten. Het opheffen van die vrijstelling zou tot gevolg hebben dat de vervolging van de ambtenaar zou beperkt zijn tot de loutere strafvervolgning.

Het Hof komt tot een gelijkaardige (niet dezelfde) conclusie, maar steunt vooral op andere gronden.

Het Hof stelt vast dat, krachtens het Verdrag, de Gemeenschap in zake niet contractuele aansprakelijkheid, onderworpen is aan een reglementering die aan de Gemeenschapsrechtsorde eigen is, en dat het Verdrag de Gemeenschap aan *éénzelfde regel* onderwerpt en voor de vergoeding van de schade veroorzaakt door haar *instellingen én voor deze veroorzaakt door haar personeelsleden in de uitoefening van hun functie* en het Hof stelt vast dat het Verdrag de *eenvormige toepassing* van die regel verzekert door de geschillen dienaangaande aan de *bevoegdheid* van het Hof voor te behouden.

Welnu zegt het Hof, door de door de instellingen veroorzaakte en de door de ambtenaren van de Gemeenschap

veroorzaakte schade *terzelfdertijd* te vermelden, toont art. 188 aan dat de Gemeenschap enkel aansprakelijk is voor *dié* handelingen van haar ambtenaren welke wegens een *innerlijk en rechtstreeks verband*, het *noodzakelijke verlengstuk* zijn («constituent le prolongement nécessaire») van de *aan de instellingen toevertrouwde taak*.

Dit bijzonder juridisch regime mag niet tot andere handelingen worden uitgebreid en het gebruik door een ambtenaar van zijn persoonlijke wagen om zich, bij het vervullen van zijn taak te verplaatsen, beantwoordt aan die voorwaarden *niet*. Dus, ook de vermelding, in de opdracht, dat de ambtenaar zijn persoonlijke wagen mag gebruiken, doet het besturen van die wagen niet «in de uitoefening van de functies» vallen.

Het gebruik door een ambtenaar van zijn persoonlijke wagen zou slechts de uitoefening van de functies in de zin van art. 188-2 kunnen uitmaken, in geval van *overmacht* of in zulke uitzonderlijke en dwingende omstandigheden dat, zonder dit gebruik, de Gemeenschap de haar toevertrouwde taak *niet zou kunnen uitvoeren*.

In *principe* echter kan het besturen, door een ambtenaar, van zijn persoonlijke wagen, de *uitoefening van de functies* (in de zin van 188-2 of 215-2 EEG) *niet* uitmaken: het innerlijk en rechtstreeks verband met de aan de instelling toevertrouwde taak is niet aanwezig.

Het is natuurlijk interessant beide arresten «Sayag» te vergelijken en na te gaan of het Hof de handelingen gesteld «in de uitoefening van hun functie» (in zake aansprakelijkheid) met de handelingen gesteld «in hun officiële hoedanigheid» (in zake vrijstelling van rechtsvervolgning) *gelijk* stelt.

Dit laatste is, meen is, *niet* helemaal het geval.

Handelingen die «wegens een innerlijk en rechtstreeks verband» het noodzakelijk verlengstuk zijn van de aan de instellingen toevertrouwde taak (en dus zullen aanleiding geven tot aansprakelijkheid van de Gemeenschap) zijn *niet noodzakelijk* allemaal handelingen die naar hun aard een deelnemen inhouden aan de uitoefening van de taak van de instelling (en die dus, naar het criterium van het eerste arrest, aanleiding geven tot vrijstelling van rechtsvervolgning).

Meestal zal een handeling tegelijk al of niet voldoen aan beide criteria. Maar niet noodzakelijk.

Weliswaar komt A.G. Gand enigszins terug op zijn advies in de zaak 5/68: na grondiger onderzoek, meent hij thans dat beide begrippen elkaar meestal wél zullen dekken en meent hij dat de betekenis van de handelingen gesteld in de «uitoefening van de functies», en de betekenis die het Hof had gegeven aan de «in officiële hoedanigheid» gestelde handeling, elkander zeer dicht benaderen, «si elle ne se confond pas avec elle».

Maar hij voegt er toch aan toe «qu'il n'est pas exclu que dans certaines hypothèses les deux situations ne soient pas identiques».

Wat er ook van weze, ziedaar twee arresten die in eenzelfde zaak, een belangrijk licht werpen, het eerste op de vrijstelling van rechtsvervolgning die de ambtenaren van de Gemeenschap genieten, het tweede op de aansprakelijkheid van de Gemeenschap voor schade veroorzaakt door haar *personeelsleden «in de uitoefening van hun bediening»*.

Wat dit laatste punt betreft, zijn de beschouwingen van de Advocaat-Generaal bijzonder lezenswaardig.

Hoewel A.G. Gand zelf aanstipt dat het aan het Hof onderworpen prejudicieel geschil niet toelaat een *algemene theorie* van de *extracontractuele aansprakelijkheid* van de Gemeenschap op te bouwen, heeft hij niettemin, «gelet — ik citeer — op de creatieve rol van de rechtspraak van het Hof op dit stuk», ook de kwestie aange-

sneden van de «algemene beginselen welke de rechtstelsels van de Lid Staten gemeen hebben» — omdat ze, zijns inziens, de interpretatie van de termen «in de uitoefening van de functie» kunnen beïnvloeden.

Elkeen aanvaardt, zo stipt hij aan, dat die woorden «algemene beginselen welke enz.» niet de oplossingen van het *positief* recht van de Lid Staten beogen, maar alleen de *opvattingen* welke die oplossingen inspireren. Ze bedoelen ook niet de grootste gemene deler, noch zelfs de synthese van de beginselen die in de zes Lid Staten gelden.

Het enige algemeen beginsel dat de Lid Staten werkelijk gemeen hebben is overigens, zoals A.G. Lagrange liet opmerken, dat de Staat niet onaansprakelijk is.

Het behoort dus aan het Hof van Justitie de extra-contractuele aansprakelijkheid van de Gemeenschap te *construeren* door de voorbeelden welke het recht van de Lid-Staten verschaft te toetsen aan de eigen aard en de eigen noden van de Gemeenschap.

Dit is overigens wat het arrest «*Kampffmeyer*» heeft gedaan in zake aansprakelijkheid wegens een handeling van een *instelling*. Het Hof heeft toen van de algemene beginselen die de Lid-Staten gemeen hebben niet eens gewag gemaakt. Het Hof heeft eenvoudig geoordeeld dat de *onwettelijkheid* die de Commissie had begaan, door een door de Duitse Bondsregering genomen vrijwaringsmaatregel te handhaven, de aansprakelijkheid van de Europese Gemeenschap met zich bracht. Omdat het Hof beschouwde dat dit verkeerd gebruik maken door de Commissie van haar beslissingsmacht een *dienstfout* uitmaakte (volgens het recht van sommige Lid-Staten een «anonyme» dienstfout).

Het is duidelijk dat, wanneer het erop aankomt de schadelijke gevolgen te beoordelen van een dergelijke *juridische daad* waardoor de Gemeenschap haar macht tot uiting brengt, de beoordeling van de aansprakelijkheid van de Gemeenschap krachtens eigen regelen en door het Hof van Justitie, volstrekt gerechtvaardigd is.

Dan gaat het immers om daden die de Gemeenschap werkelijk *binden* en waarvan men niet zou begrijpen dat ze door een nationale rechter krachtens het nationale recht zouden worden beoordeeld.

Welnu, zo betoogt A.G. Gand, evenzo moet de aansprakelijkheid van de Gemeenschap voor de handelingen van haar *ambtenaren*, gesteld in de *uitoefening van hun functie*, worden bepaald door de eigen aard van de Gemeenschap en de doelstellingen van de verdragsregelen.

Vermits de eigen aard van de Gemeenschap haar hoofdzakelijk een intellectuele taak toebedeelt, een taak van ontwerpen, van leiden en toezicht uitoefenen, zullen de handelingen van de ambtenaren de Gemeenschap slechts binden, indien tussen de handelingen en de uitoefening van de taak een *innerlijke* en *rechtstreekse band* bestaat.

In zoverre zijn de conclusies van de Advocaat-Generaal een welkome toelichting bij het arrest.

Maar de conclusie van A.G. Gand is nog op andere punten lezenswaardig en brengt nl. waardevolle beschouwingen over vraagpunten die het arrest zelf niet behandelt:

Vermits het Hof van Justitie beslist dat het besturen, door een ambtenaar van de Gemeenschap, van zijn persoonlijke wagen, in principe, de uitoefening van de functies niet kan uitmaken, achtte het Hof terecht op de andere gestelde vragen niet te moeten antwoorden.

Vermits Sayag niet had gehandeld in de uitoefening van zijn functies was er geen aansprakelijkheid van de Gemeenschap, en was er derhalve geen aanleiding tot toepassing noch van het gemeenschapsrechtelijk regime van de aansprakelijkheid, noch van de bevoegdheid van het Hof van Justitie. Voor het Hof was de kous m.a.w.

af. Echter nog niet voor A.G. Gand die ook de subsidiaire vragen in zijn conclusie beantwoordt.

De 1e subsidiaire vraag was:

In de onderstelling dat een ambtenaar, die niet «*in officiële hoedanigheid*» heeft gehandeld en dus geen vrijstelling van rechtsvervolgning geniet, niettemin *in de uitoefening van zijn functie* heeft gehandeld, zodat de handeling de aansprakelijkheid van de Gemeenschap met zich brengt, geeft dit dan ook aanleiding tot *persoonlijke* aansprakelijkheid van de *ambtenaar zelf* of wordt diens aansprakelijkheid *opgeslorpt* door de aansprakelijkheid van de Gemeenschap?

A.G. Gand is, na eraan te hebben herinnerd dat de kwestie verschillend wordt opgelost in het recht van de Lid-Staten (we weten dat in België de vordering tegen de ambtenaar en tegen de administratie gelijktijdig kan worden ingesteld) is tegenstander van het samenbestaan van de vordering tegen de ambtenaar en van deze tegen de Gemeenschap.

Om tekstredenen en om redenen van goede rechtsbedeling.

Meer nog dan uit art. 188.2 (215 lid 2) zelf, spruit zulks voort uit art. 26 van het fusieverdrag. Men weet dat art. 40 van het Verdrag van Parijs (K.S.G.) het Hof van Justitie bevoegd verklaarde om de *functionaris* van de Gemeenschap te veroordelen tot vergoeding van de schade aan een derde veroorzaakt door zijn *persoonlijke fout* in de *uitoefening van zijn bediening*, en dat, zo de derde die schadeloosstelling van de functionaris niet kon bekomen, het Hof dan een «*billijke*» schadevergoeding kon toekennen ten laste van de Gemeenschap.

Deze tekst werd echter gewijzigd door art. 26 van het fusieverdrag.

Voortaan is het Hof bevoegd om in geval de schade het gevolg is van een persoonlijke fout van het personeelslid in de uitoefening van zijn bediening schadeloosstelling toe te kennen *ten laste van de Gemeenschap*. Art. 26 heeft dus de bevoegdheid van het Hof om te oordelen over de persoonlijke aansprakelijkheid van de ambtenaren tegenover derden afgeschaft.

A.G. Gand meent dat dit ook het inzicht moet zijn geweest van de opstellers van de Verdragen van Rome. De vordering tegen de ambtenaar *zelf* zou dus enkel voor de *nationale* rechter kunnen worden gebracht.

Maar, die oplossing moet worden verworpen wegens de tegenstrijdigheid van beslissingen waartoe ze zou leiden: Het Hof van Justitie, dat zou oordelen over de vordering tegen de Gemeenschap en de Nationale rechtbank die zou oordelen over de vordering tegen de ambtenaar zouden immers elk een verschillend *recht* toepassen en zouden de *feiten* verschillend kunnen beoordelen. A.G. Gand stipt aan dat de nadelen die men in Frankrijk met dit systeem van dubbele bevoegdheid ondervindt het tegendeel zijn van een aanbeveling.

Evenals de Commissie dit had gedaan, voert A.G. Gand aan dat de Commissie van Internationaal Recht van de Internationale Unie van Magistraten, voorgezeten door Advocaat-Generaal G. Dumon, het stelsel waarbij de persoonlijke aansprakelijkheid van de ambtenaar voor de nationale rechtbank zou worden gebracht, heeft verworpen. Dus: geen gelijktijdige aansprakelijkheid van de ambtenaar en van de Gemeenschap. Het Hof heeft zich echter, zoals reeds gezegd, over deze kwestie niet uitgesproken.

Signaleren we nog dat A.G. Gand het verwijt weerlegt luidens hetwelk dit stelsel de verantwoordelijkheidszin van de ambtenaren zou kunnen verzwakken. Vergeten we niet dat het hier gaat om de onderstelling waar de ambtenaar heeft gehandeld in de uitoefening van zijn functie. Welnu, dit wordt, zoals we hebben gezien, zeer beperkend geïnterpreteerd. Anderzijds blijft de straf-

rechtelijke aansprakelijkheid steeds bestaan, tenzij de ambtenaar in zijn officiële hoedanigheid zou hebben gehandeld en de vrijstelling van rechtsvordering niet zou worden opgeheven, wat slechts uitzonderlijk zal voorkomen. Ten slotte voorziet het statuut van de ambtenaren dat zij gehouden zijn de schade te vergoeden die zij door hun zware persoonlijke fout aan de Gemeenschap berokkenen.

Wat ten slotte de derde en laatste vraag betreft: nl. het juridisch regime dat de aansprakelijkheid van de ambtenaar beheerst en het bevoegde rechtscollege.

Het antwoord op de tweede vraag was dat, indien de ambtenaar in de uitoefening van zijn functie heeft gehandeld, er geen persoonlijke aansprakelijkheid van de ambtenaar zal zijn.

Uit dat antwoord blijkt dat de derde vraag zich enkel voordoet wanneer de handeling niet in de uitoefening van de functie wordt gesteld. Het spreekt vanzelf dat alsdan alleen de nationale rechter bevoegd is en dat deze zijn nationale wet zal toepassen.

Alles samen is de door het Hof van Justitie aanvaarde en door A.G. Gand voorgestelde aanvullende oplossing vrij eenvoudig:

1. De termen «in de uitoefening van hun functies» worden beperkend geïnterpreteerd en, in zake verkeersongevallen, zal een ambtenaar slechts zeer uitzonderlijk in de uitoefening van zijn functies hebben gehandeld.

2. Indien de schade werd veroorzaakt door een handeling gesteld in de uitoefening van de functie, dan is alleen de Gemeenschap aansprakelijk, met in achtneming van haar eventueel verhaal op de ambtenaar ingevolge de bepalingen van het statuut.

3. Is de schade niet in de uitoefening van de functie veroorzaakt, dan is alleen de ambtenaar aansprakelijk, voor de nationale rechter, en ontsnapt de vordering tegen de ambtenaren zijn verzekerde (zoals ten deze) volledig aan het Gemeenschapsrecht.

Ieder samenbestaan van de aansprakelijkheid van de ambtenaar en van de Gemeenschap is uitgesloten.

Het resultaat is dat de burgerlijke gevolgen van de ongevallen veroorzaakt door ambtenaren van de Gemeenschap die hun persoonlijke wagen besturen, in de meeste gevallen zullen worden beslecht door de nationale rechtbanken aan de hand van het nationale recht.

Maar A.G. Gand ziet terecht geen praktisch bezwaar tegen zulke oplossing: dat twee ongevallen, zo betoogt hij, werden veroorzaakt door twee ambtenaren van Euratom, het ene te Mol en het andere te Ispra, is geen reden om ze beide te laten beheersen door het Gemeenschapsrecht en door de algemene beginselen gemeen aan het Recht van de Lid-Staten.

* * *

3. Sociaal Fonds voor de Diamantarbeiders t. S.A. B. Achfeld en t. Chougol Diamond Co (2 en 3/69) (*)

Eveneens geveld op prejudiciële vraag van een Belgisch rechter, brengt dit arrest een belangwekkende interpretatie van de verdragsbepalingen in zake «heffingen van gelijke werking als douanerechten».

Bij vonnis van 24-12-68 (*) verzocht de vrederechter van het 2e Kanton Antwerpen het Hof van Justitie om een prejudiciële beslissing over de draagwijdte van deze termen in de art. 9 en vooral 12 van het Verdrag, de bekende «Standstill» bepaling inzake douanerechten, zulks in verband met art. 95, het bekende artikel inzake «binnenlandse belastingen».

Voor hem was, zoals bekend, een vordering aanhangig waarbij het Sociaal Fonds voor Diamantarbeiders betaling vorderde tegen verschillende diamantinvoerders van

een bijdrage die door de Belgische wetten tot oprichting van gezegd Fonds wordt voorzien.

Die wetten bepaal n.l. dat alle invoerders van ruwe diamant aan het Sociaal Fonds een bijdrage moeten betalen, gelijk aan 1/3 % van de waarde van de ingevoerde diamant, bedrag bestemd om voornoemd Fonds toe te laten aan de diamantarbeiders bijkomende sociale voordelen te betalen.

De verweerders, diamantinvoerders, stelden dat deze wetten en n.l. die bijdragen — waardoor de invoerders werden belast op de waarde van het ingevoerde produkt — strijdig waren met voornoemde artikelen van het EEG Verdrag.

Het Sociaal Fonds — en overigens ook de Commissie! — onderstreepte integendeel het iouter sociaal oomerk van de kwestieuze bijdragen.

De kwestie was of voornoemde «para-fiscale» bijdragen al dan niet valen onder de door de art. 9 en 12 verboden «heffingen van gelijke werking als douanerechten».

Na enigszins omslachtig maar op vrij stevige gronden de voorrang van het Gemeenschapsrecht boven de later nationale wet te hebben geadstueerd, stelde de Vrederechter aan het Hof een reeks vragen die in hoofdzaak bedoelen het begrip «heffing van gelijke werking als een douanerecht» in art. 9 en 12 van het EEG-Verdrag te verduidelijken en de strekking van het verbod van zodanige heffingen te bepalen.

Bij arrest van 1 juni j.l. besliste het Hof van Justitie als volgt:

Onder «heffing van gelijke werking», als bedoeld in de art. 9 en 12 van het EEG Verdrag is te verstaan: iedere geldelijke last welke — zonder een douanerecht in eigenlijke zin te zijn — wegens grensoverschrijding op binnen de Gemeenschap circulerende goederen wordt gelegd (voor zover zij niet bij specifieke verdragsbepalingen is toegelaten).

Dus «is een heffing van gelijke werking iedere geldelijke last die, wegens grensoverschrijding wordt gelegd op binnen de Gemeenschap circulerende goederen».

Zoals onmiddellijk opvalt, een zeer breed criterium en dus een streng verbod.

Ziehier de redenering welke het Hof tot dit besluit leidt en die meteen de draagwijdte ervan beïcht:

Het Hof van Justitie vertrekt van de vaststelling dat het door art. 12 uitgevaardigde verbod van douanerechten of heffingen van gelijke werking van zulk essentieel belang is dat het Verdrag iedere mogelijke leemte in de toepassing ervan heeft willen voorkomen.

Aldus heeft bvb. art. 95 elke inbreuk die langs een fiscale omweg op de verbodsbepaling zou kunnen worden gemaakt, willen vermijden, en verbiedt het te dien einde op de ingevoerde waren hogere binnenlandse belastingen te heffen dan op de nationale productie worden geheven.

Het arrest formuleert vervolgens de belangrijke regel — waarop we nog zullen terugkomen — dat het Verdrag — wanneer het douanerechten verbiedt — geen onderscheid maakt naar gelang de goederen al dan niet met de producten van het invoerend land concurreren:

m.a.w. het Verdrag beoogt niet slechts aan de douanebelemmeringen hun beschermend karakter te ontnemen, maar het kent aan het verbod van douanerechten en heffingen van gelijke werking, een algemene strekking en werking toe, ter verzekering van het vrij verkeer van goederen.

Daaruit volgt dat douanerechten verboden zijn onafhankelijk van elke overweging nopens het doel waarmee zij werden ingevoerd of de bestemming van hun ojbrengrst, en volgt ook dat het verbod zijn rechtvaardiging vindt in de belemmering van het goederenverkeer welke uit elke geldelijke last wegens grensoverschrijding, hoe gering die last ook moge zijn, voortspuit.

Na de principen in zake het verbod van *douanerechten* aldus te hebben geformuleerd, past het arrest ze toe op het aanvullend verbod van « heffingen van gelijke werking ».

Het dubbel verbod wil beletten dat in de handel tussen de Lid-Staten enigerlei geldelijke last wegens het overschrijden van grenzen zou worden opgelegd.

Gezien deze doelstelling zal een heffing van gelijke werking opleveren: *elke eenzijdig opgelegde geldelijke last*, hoe gering ook, en ongeacht benaming en structuur, die *wegens grensoverschrijding* op nationale of buitenlandse goederen wordt gelegd, zelfs wanneer deze last niet ten behoeve van de Staat wordt geheven, en vooral: zelfs wanneer die last *geen enkele discriminerende of beschermende werking* heeft en al is het belaste produkt *niet in concurrentie* met enige nationale productie.

De grondstelling van het arrest is dus dat *alle geldelijke lasten* die wegens grensoverschrijding de goederen treffen in principe heffingen zijn met gelijke werking als douanerechten.

Ten slotte overweegt het Hof dat het verbod van douanerechten of heffingen van gelijke strekking — « *gebonden als het is aan het beginsel van het vrije goederenverkeer* » — *geen uitzonderingen* lijdt.

Het is te dien aanzien (nl. van de mogelijke uitzonderingen) dat het Hof de incidentie onderzoekt van art. 95 van het Verdrag, incidentie die natuurlijk het delicaat punt was.

Het Hof oordeelt dat uit de artikelen 95 en volgende blijkt dat het begrip « heffingen van gelijke werking » (hoe algemeen ook) twee soorten belastingen *niet* mede omvat:

zijn geen heffingen van gelijke waarde:

a) belastingen welke op *dezelfde wijze* op *gelijksoortige of vergelijkbare nationale produkten* worden geheven;

b) belastingen welke, bij gebrek van zodanige nationale produkten, in het kader van een *algemene binnenlandse belasting* vallen of tot doel hebben (binnen de in het Verdrag getrokken grenzen) zodanige binnenlandse belasting te *compenseren*.

Het arrest bevestigt nog, voor zoveel als nodig, dat de verbodsbepalingen van de art. 9 en 12 *rechtstreeks*, ten behoeve van de justiciabelen, *rechten doen ontstaan*.

En het steunt die beslissing op de reeds klassiek geworden overweging dat die artikelen aan de Lid Staten bepaalde en duidelijk omschreven verplichtingen opleggen welke zonder enige verdere maatregel van communautaire of nationale gezagdoorganen kunnen worden uitgevoerd.

In antwoord op een van de vragen beslist het Hof ten slotte nog dat het Verdrag ten aanzien van het verbod van douanerechten en heffingen van gelijke werking, *geen enkel onderscheid maakt tussen de onderdanen van de verschillende Lid-Staten*.

Alle geldelijke lasten wegens *grensoverschrijding* van goederen binnen de Gemeenschap zijn immers verboden, *ongeacht de nationaliteit* van hen die aan het economisch verkeer deelnemen en door zulke maatregelen in het na-deel geraken.

Of dus bepaalde Lid-Staten en hun onderdanen, ofwel alle onderdanen van de Gemeenschap, ofwel alleen onderdanen van de Staat die de maatregel nam, worden benadeeld, is onverschillig.

Welk is het belang en wat is het nieuwe van het onderhavig arrest?

Het arrest brengt vooral een belangrijke aanvulling van de reeds bestaande jurisprudentie aangaande de begrippen « heffing met gelijke werking » en « binnenlandse belasting ».

De afbakening van deze begrippen heeft des te meer belang daar zij rechtstreeks verband houdt met de begrenzing van de rechten van de Lid Staten.

Op een aantal punten brengt het arrest slechts de bevestiging van de vorige rechtspraak van het Hof:

Het verbod van art. 12 heeft een essentieel karakter zodat elke uitzondering uitdrukkelijk moet worden voorzien. Kan een heffing met gelijke werking zijn, elke eenzijdige opgelegde geldelijke last, ongeacht benaming, structuur of techniek, dus ook een « bijdrage ». Ook al moge de last gering zijn en « zelfs wanneer de last niet ten behoeve van de schatkist wordt geheven ». Dus ook een bijdrage van slechts 1/3%, ten voordele van een Sociaal Fonds.

Dat alles was reeds gezegd in de vorige rechtspraak van het Hof, o.m. in het arrest van 14/9/1962 in de zaken 2 en 3/62 EEG Commissie tegen Groot Hertogdom Luxemburg en Koninkrijk België (het bekende « peperkoek-arrest »).

Dat men, om aan een heffing al dan niet een gelijke werking als douanerechten toe te kennen, de doelstellingen van het Verdrag moet nagaan, met name ten aanzien van het vrij verkeer van goederen, ook dat bleek reeds uit de vorige arresten.

Wat echter *nieuw* is in het hier besproken arrest, is dat er belemmering van vrij verkeer van goederen en derhalve verboden heffing met gelijke werking kan zijn, ook indien de last *geen enkele discriminatoire of beschermende werking* heeft en *zelfs* wanneer het belaste produkt zich *niet in concurrentie* bevindt met enige nationale productie.

En het merkwaardige is dat, op dit bepaald belangrijk punt, het arrest 1. niet slechts een aanvulling, maar een correctie, zoniet een wijziging betekent op de vroegere jurisprudentie van het Hof;

en 2. ook dat, precies op dat punt, de *Commissie* een *andere mening* was toegedaan, dat de Commissie, de hoedster van het Verdrag, de kwestieuze bijdrage *niet* strijdig achtte met art. 12.

Het eigenaardige van de zaak 2 en 3/69 was precies dat de heffing (« bijdrage » genoemd) op de ruwe diamant, een ingevoerd produkt treft waaraan *geen* gelijkaardige of concurrerende *nationale productie* beantwoordt (België produceert geen ruwe diamant).

De Vrederechter had dan ook uitdrukkelijk de vraag gesteld of een heffing met gelijke werking als een douanerecht kan opleveren door de *enkele belemmering* van het vrij verkeer van goederen die ze met zich brengt, *zelfs in afwezigheid van elk beschermend of discriminatoir effect* en *zelfs zonder mededinging* van een nationale productie.

Het arrest op grond van de hierboven geschetste stevige argumentatie, beantwoordt die vraag bevestigend.

Het doet zulks in strijd met de opinie van de Commissie, en het doet zulks, naar ik meen, in *afwijking* van zijn vorige jurisprudentie.

De Commissie zag dus geen bezwaar. Door voor het Hof die houding aan te nemen, was de Commissie overigens logisch met zichzelf. Er was nl. het volgende gebeurd: de invoerders van ruwe diamant, oordelend dat de door de Belgische wet opgelegde bijdrageplicht een heffing was met gelijke werking als een douanerecht, hadden een klacht ingediend bij de Commissie, stellend dat België, door die wet, zijn verdragsverplichtingen niet nakwam.

Na wat aarzeling had de Commissie ten slotte laten weten dat de liggieuze bijdrage, haars inziens, *niet* onder het verbod van art. 12 viel.

Slechts een bijzondere bepaling luidens welke *alleen* voor de invoer uit Nederland (en niet uit de andere Lid Staten) *vrijstelling* van voormelde bijdrage werd verleend, achtte de Commissie in strijd met art. 7 van het Verdrag, artikel dat, zoals bekend, elke discriminatie op grond van de nationaliteit verbiedt.

De Commissie heeft overigens de Belgsche regering een met redenen omkleed advies laten geworden, zoals bedoeld in art. 169 van het Verdrag, België verzoekend aan *die* bepaalde discriminatie een eind te stellen.

De Commissie stelde dan ook voor het Hof, dat het feit dat een heffing belemmerend werkt op de invoer, *niet volstaat* opdat die heffing door art. 12 zou zijn *verboden* als heffing met gelijke werking als douanerechten;

Uitgaande van art. 95 voerde de Commissie aan dat, luidens de jurisprudentie van het Hof, artikel 95 niet verbiedt binnenlandse belastingen te heffen op uit andere Lid Staten ingevoerde produkten welke *niet* met gelijksoortige nationale produkten concurreren.

Het Hof heeft zulks inderdaad beslist (in de zaken 27/67 en 31/67) voor belastingen *geheven in het kader van een algemene belasting*, zoals de omzetbelasting, en mits bepaalde voorwaarden.

De Commissie meent dat een speciale belasting op een bepaald produkt en die *geen* deel uitmaakt van een algemeen stelsel van binnenlandse belastingen, bij afwezigheid van gelijksoortige of concurrerende nationale productie, eveneens moet worden beschouwd als een *binnenlandse belasting* die *conform* is aan art. 95, zolang de totale last op dat produkt niet, ingevolge die speciale belasting, het normale niveau van de binnenlandse belasting overschrijdt.

Overigens stelde de Commissie dat «bij gebrek aan gelijksoortige nationale produkten, het onderscheid tussen een bij de invoer toegepaste heffing en een binnenlandse belasting — aan de doelstellingen van het Verdrag getoetst — elke betekenis mist».

Het Hof beslist integendeel dat, wanneer er geen gelijksoortige of concurrerende nationale productie aanwezig is, een geldelijke last die ingevoerde produkten treft, slechts dan een *binnenlandse belasting* is, wanneer die last valt binnen het kader van een *algemene* binnenlandse belasting.

Luidens het Hof is, zoals reeds gezegd, de verhouding tussen de art. 12 en 95 zó, dat uit het begrip «heffingen met gelijke werking als douanerechten» *alléén* zijn *uitgesloten*:

— de *binnenlandse belastingen* die ook gelijksoortige nationale produkten treffen

— en die belastingen welke, in afwezigheid van zulke gelijksoortige nationale productie, binnen het kader vallen van een *algemene* binnenlandse belasting, of tot doel hebben zulke binnenlandse belasting te compenseren.

Men kan zich afvragen of dit wel zeer strenge criterium niet tot gevolg moet hebben bepaalde soorten belastingen — waarvan men dit op het eerste zicht niet zou verwachten — vb. bepaalde accijnsrechten (op goederen die in het invoerend land niet worden geproduceerd) uit het toepassingsgebied van art. 95 uit te sluiten en als «heffingen met gelijke werking als douanerechten» te beschouwen.

Wat was de stelling van Advocaat-Generaal Gand?

A.G. Gand geeft toe dat, als men zou aannemen dat van een «heffing met gelijke werking» in de zin van art. 12 slechts sprake is indien zij protectionistische of beschermende gevolgen heeft, *dan* natuurlijk een heffing op een produkt waarmede *geen* in het land vervaardigd produkt concurreert, eo ipso *buiten* het kader valt van art. 12.

En A.G. Gand vraagt zich af of de vorige jurisprudentie van het Hof niet inderdaad in die zin is. In haar definitie van een «heffing met gelijke werking» in de zaak 2 en 3/62 (het peperkoek arrest), gewaagt het Hof immers van een recht geheven op een ingevoerd produkt «met uitsluiting van het gelijksoortig nationaal produkt» en van «het inzicht maatregelen te treffen die tot *hetzelfde discriminerende en beschermende* resultaat leiden als douanerechten». Andere arresten gebruikten naderhand dezelfde bewoordingen. Zodat men «zich niet slechts kan afvragen» maar dat ik meen dat het weinig twijfel lijdt dat in de vorige jurisprudentie van het Hof «heffingen met gelijke werking» gebonden waren aan de hy-

pothese dat «een gelijksoortig nationaal produkt bestaat» en dat zij een discriminerend effect veronderstelden.

A.G. Gand is echter van mening dat — zoals hij zich voorzichtig uitdrukt — tot precisering, «zo nodig tot correctie», van die jurisprudentie moet worden overgegaan.

Voorreest laat hij opmerken dat, in de gevallen die tot de vorige jurisprudentie aanleiding gaven, er steeds een concurrentieverhouding met gelijksoortige nationale produkten *bestond*, zodat de vaststelling van de discriminatoire aard van de heffing kon volstaan om, in die gevallen, tot een gelijke werking als een douanerecht te concluderen.

Maar hij steunt vooral op de doelstelling van het Verdrag.

De verbodsbepaling van art. 12 komt voor in het Deel «Vrij verkeer van goederen». Het Verdrag schrijft de afschaffing voor van *alle* douanerechten — zonder onderscheid naar gelang er tussen de betrokken produkten en de nationale produkten een concurrentieverhouding bestaat of niet. Men heeft aan *alle belemmeringen van het goederenverkeer* een einde willen maken, niet slechts aan discriminatie of bescherming van de nationale industrie. Evenals voor de douanerechten zélf, volstaat ook voor de heffingen met gelijke werking, dat *het vrij verkeer van goederen erdoor belemmerd wordt*, opdat het verbod zou gerechtvaardigd zijn. De verzekering van het vrij verkeer van goederen is een regel die gelijkelijk op *alle* produkten binnen de Gemeenschap moet toepassing vinden.

Dit mag een zeer strenge opvatting zijn van de vrijheid van het goederenverkeer.

Maar A.G. Gand maakt de niet ongegronde opmerking dat het oprichten van speciale Fondsen, te spijzen door bij invoer geheven bijdragen, een gemakkelijk middel zou kunnen zijn waardoor de Lid-Staten het verbod van art. 12 zouden kunnen omzeilen.

Men kan er misschien aan toevoegen dat kan worden betwijfeld of het wel tot een gezond economisch beleid behoort sociale voorzieningen te spijzen met heffingen op de invoer van bepaalde produkten.

Welk lot staat nu de procedure te wachten die de Commissie, althans in de administratieve fase, tegen België is begonnen op basis van art. 169?

In haar brief aan de Belgische regering had de Commissie — trouw aan haar standpunt — België het alternatief gelaten *ofwel* de bedoelde vrijstelling (die aan Nederland was toegestaan) voor de invoer uit *alle* Lid-Staten te verlenen, *ofwel* de alleen aan Nederland verleende vrijstelling *af te schaffen*.

Het is duidelijk dat, na het arrest van 1-7-69, nog alleen de oplossing overblijft de bijdrage, althans voor het *ganse intercommunautair* verkeer, dit is voor de invoer uit *alle* Lid-Staten, (overigens.. het geringste aandeel van die invoer) *af te schaffen*.

Indien het Hof van Justitie beslist dat elke geldelijke last die wegens grensoverschrijding de goederen treft, in principe een verboden heffing is met gelijke werking als een douanerecht, toch erkent het Hof één uitzondering: nl. heffingen wegens *bewezen diensten*.

Doch ook hier worden strenge maatstaven gehuldigd en is de formulering van het Hof even voorzichtig als restrictief, waar het nl. overweegt: «dat het niet uitgesloten is dat in sommige gevallen voor een bepaalde en werkelijk verleende dienst een daaraan evenredige tegenprestatie mag worden verlangd, maar dat het slechts zal kunnen gaan om «des cas d'espèce» «welke niet tot ontduiking van de voorschriften van de art. 9 en 12 mogen leiden».

Dit brengt ons tot een laatste arrest dat met het zo-even besproken arrest nauw is verwant

4. Commissie van de Europese Gemeenschappen t. Italiaanse Republiek (24/48) (°).

In dit arrest, overigens uitgesproken op dezelfde dag als het voorgaande, heeft het Hof van Justitie het begrip «tegenprestatie voor een bepaalde en werkelijk verleende dienst» getoetst aan een concreet geval.

De procedure, op basis van art. 169 EEG-Verdrag ingesteld, betrof een eveneens zeer gering recht (10 Lire per ton of per stuk), «statistiekrecht» genaamd, dat Italië heft op ingevoerde en uitgevoerde waren.

Hier stelde de Commissie dat dit statistiekrecht een heffing was van gelijke werking als een douanerecht, wat door Italië werd betwist.

Ten aanzien van de definitie van de «heffing met gelijke werking» zijn de overwegingen van het arrest woordelijk dezelfde als in de zaak van het Sociaal Fonds voor Diamantarbeiders.

Er kwam echter bij dat Italië staande hield dat het statistiekrecht een tegenprestatie vormde voor een bevoegde dienst: nl. een vergoeding voor het voordeel voor de ondernemingen nauwkeurig te worden ingelicht over de goederenbeweging, en dus over de prognose daarvan.

Het Hof van Justitie herhaalt de hierboven geciteerde voorzichtige en restrictieve formule en, ze toepassend, besluit het Hof dat ten deze sprake is van een voordeel dat een zo algemeen karakter draagt en welks schatting dermate onzeker is, dat de litigieuze heffing niet is te

beschouwen als de tegenprestatie voor een bepaald en werkelijk verschaft voordeel. Het «statistiekrecht» is dus een verboden heffing met gelijke werking als een douanerecht en het Hof zegt voor recht dat Italië zijn verdragsverplichtingen niet is nagekomen.

Dit arrest toont nogmaals aan dat het Hof over de naleving van het verbod van art. 12 streng wil waken en ook zogezegde «heffingen wegens bewezen diensten» als belemmeringen van het goederenverkeer zal beschouwen, tenzij bewezen is dat de door de ondernemer gedragen heffing een werkelijke en evenredige compensatie vindt in de genoten tegenprestatie.

Ten slotte kan men daarin, zoals in de andere besproken arresten, een bevestiging zien van de evenwichtige doch doortastende wijze waarop het Hof van Justitie zijn taak vervult «de eerbiediging van het recht bij de uitlegging en de toepassing van de verdragen» te verzekeren.

(1) Voordracht, op 17 oktober 1969 te Brussel gehouden voor de Belgische Vereniging voor Europees Recht.

(2) Arrest van 11 juli 1968, Jur. 1968, XIV, 4, blz. 525.

(3) Arrest van 11 juli 1968, Jur. 1968, XIV, 4, 549.

(4) C 12-2-68, R.W. 1968-1969, kol. 215 en volg.

(5) Arrest van 10-7-69, nog niet gepubliceerd.

(6) C. 17-2-69, R.W. 1969-1970, kol. 306 en volg.

(7) Arrest van 1-7-69, nog niet gepubliceerd.

(8) R.W. 1968-1969, kol. 1654 en volg.

(9) Arrest van 1-7-69, nog niet gepubliceerd.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e Kamer. — 23 april 1969.

Voorzitter: M. de Bersaques.

Raadshoor-verslaggever: M. Polet.

Procureur-generaal: M. Ganshof van der Meersch.

Onrechtmatige daad. — Fout. — Lichamelijk letsel. —

Lijden. — Door schuld van een derde die het letsel niet heeft veroorzaakt. — Art. 420 S.W.B. — Slagen of verwondingen. — Begrip. — Vonnis. — Taak van de rechter.

In 1950, bij een behandeling door een dokter van een hospitaal, was een stuk naald in de rug van een patiënt blijven steken. Nadat dit in 1960 ontdekt was, dagvaardde de patiënt de directeur van het hospitaal tot betaaling van schadevergoeding voor de pijn die hij tien jaar geleden had, op grond dat de directeur, ofschoon hij wist dat de naald was blijven steken, de patiënt niet had gewaarschuwd. Uitspraak doende over de exentie van verjaring, die door de eerste rechter aangenomen was beslist het bestreden arrest dat de fout die aan de directeur verweten werd, door geen enkele strafwet strafbaar gesteld wordt.

1. De bestreden beslissing berust op een onderscheid tussen de «verwonding» veroorzaakt door het afbreken van de naald en de «pijn» waarover de patiënt klaart. Zonder tegenstrijdigheid kan gezeed worden dat de fout van de directeur niet de oorzaak van de verwonding is en dat die fout een van de oorzaken is van het door de patiënt aangevoerde lijden.
2. In art. 420 S.W.B. moet onder verwonding worden verstaan het uit- of inwendig letsel dat aan het menselijk lichaam wordt toegebracht. Uit de vaststelling dat het aan de directeur ten laste gelegde verzuim niet de oorzaak is van een onopzettelijk letsel of van een verwon-

ding in de zin van de artikelen 418 en 420 S.W.B., heeft de rechter wettelijk kunnen afleiden dat het verzuim van de directeur, ook al was het schuldig, niet onder de genoemde wetsbepalingen viel.

3. Als het hof van beroep, op gronden verschillend van die welke de patiënt had aangevoerd, beslist dat de rechtsovereenkomst tegen de directeur niet verjaard was, heeft het niet de oorzaak of het voorwerp van de eis miskend of heeft het geen geschil opgeworpen waarvan het bestaan door de conclusies van de partijen uitgesloten was; het heeft er zich toe beperkt de door de partijen aangevoerde redenen ambtshalve aan te vullen.

Dejardin-Petit e.a. t./ Blaimont

Gelet op het bestreden arrest, op 7 juni 1967 gewezen door het Hof van beroep te Brussel;

Over de twee middelen samen, het eerste afgeleid uit de schending van de artikelen 418, 420 van het Strafwetboek, 3, 4, 21, 22, 24, 25, 26 van de wet van 17 april 1878, houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van Strafvordering, de genoemde artikelen 21 tot 26, zoals zij in werking waren vóór de wijziging ervan bij de wet van 30 mei 1961, 3 van de wet van 30 mei 1961 tot wijziging van de genoemde wet van 17 april 1878 en tot aanvulling van artikel 32 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekerings-, 1107, 1134, 1135, 1319, 1320, 1322, 1382, 1383 van het Burgerlijk Wetboek, 21 van de wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid, 6, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81bis (artikel 6 van het koninklijk besluit nr. 300 van 30 maart 1936), 464, 470 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering (de genoemde artikelen 76, 77 en 78, en 470 onderscheidelijk gewijzigd bij de artikelen 5 en 22 van het koninklijk besluit nr. 300 van 30 maart 1936); en 97 van de Grondwet; doordat, na te hebben vastgesteld dat verweerder zijn schadevergoedingseis grondde op drie fouten van de rechts-

voorganger van de eisers: 1° de naald gebroken te hebben tijdens een infiltratie, door verweerder ondergaan op 27 december 1950; 2° dit ongeval niet te hebben verholpen door het afgebroken stuk uit zijn lichaam te verwijderen en 3° hem niet te hebben gewaarschuwd dat er in zijn rug een vreemd lichaam aanwezig was, alsmede dat de rechtsvordering ingesteld bij de explosen van 16-17 maart 1961 en 28 april 1961, strekkende om betaling te verkrijgen van de kosten van chirurg en van apotheker, van ziekenhuis en van herstel die ter verwijdering van het stuk naald moesten worden gemaakt, alsmede van een bedrag van twee miljoen frank ter vergoeding van de gedurende meer dan tien jaren ondergane lichamelijke en morele pijn, het bestreden arrest gewezen heeft dat deze rechtsvordering, in zover zij gegrond was op de aangevoerde laatste fout, niet verjaard was door het verloop van de verjarings-termijn van de strafvordering en de burgerlijke rechtsvordering die ontstaan uit een wanbedrijf van onopzettelijke slagen of verwondingen door gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg, zulks op grond dat het verzuim om verweerder na het ongeval voor de aanwezigheid van een vreemd lichaam in zijn rug te waarschuwen onder geen enkele strafrechtelijke bepaling valt, dat de verwondingen waarover verweerder kan klagen, veroorzaakt zijn door het breken van de naald en door het niet verwijderen van het afgebroken stuk, dat het enige gevolg van het uitblijven van de waarschuwing geweest is dat verweester ervan onkundig gelaten is dat een heelkundige ingreep nodig of nuttig kon zijn, en dat derhalve alleen de dertigjarige verjaring toepasselijk is op de burgerrechtelijke, in de strafwet niet omschreven fout, opgeleverd door de niet-waarschuwing die aan verweerder als derde fout verweten wordt;

terwijl het gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg dat strafbaar gesteld wordt bij de artikelen 418 en volgende van het Strafwetboek, op alle vormen van de fout slaat en daar verweerder aan drie fouten en aan elk ervan de geleden verwonding en pijn heeft toegeschreven en hij zijn eis beperkt heeft tot vergoeding van deze schade alleen, zijn eis die gegrond was op de derde fout, evenzeer als die welke gergond was op de twee andere fouten, het karakter had van een rechtsvordering tot herstel van schade voortvloeiende uit een wanbedrijf van slagen of verwondingen door gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg en er dan ook moest worden op toegepast de verjaring van de strafvordering en van de burgerlijke rechtsvordering die uit een wanbedrijf ontstaan (schending van de artikelen 418, 420 van het Strafwetboek, 3, 4, 21, 22, 24, 25, 26 van de wet van 17 april 1878, houdende de voorafgaande titel van het Wetboek van strafvordering, 3 van de wet van 30 mei 1961 tot wijziging van de genoemde wet van 17 april 1878 en tot aanvulling van artikel 32 van de wet van 11 juni 1874 op de verzekeringen, 1382, 1383 van het Burgerlijk Wetboek en 97 van de Grndwet);

terwijl, door onder deze voorwaarden de rechtsvordering, in zover zij gegrond was op de laatste van de drie verweten fouten, te ontvangen en door aan te nemen dat de aansprakelijkheid van de rechtsvoorganger van de eisers thans zou kunnen worden opgespoord wegens deze zogenaamd burgerrechtelijke in de strafwet niet vermelde fout, niettegenstaande de verjaringsstermijn van de rechtsvordering uit het bij de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek strafbaar gestelde wanbedrijf verlopen is, onder voorwendsel dat de verwondingen waarover verweerder zou kunnen klagen, niet door deze laatste fout zouden zijn veroorzaakt en dat het enige gevolg van laatste bedoelde fout een andere schade zou zijn, het arrest, zonder reden van openbare orde impliciet een geschil opgeworpen heeft dat aan de feitenrechter niet onderworpen was en aan verweerders rechtsvordering een voorwerp heeft toegekend dat haar niet toegeschreven was in de dagvaardingen tot rechtsingang of bij de latere

conclusie van verweerder, die het letsel en de pijn sinds meer dan tien jaren ondergaan aanvoeren als enige schade waarvan herstel gevraagd werd, en het arrest aldus de bewijskracht van de genoemde procesakten heeft geschonden (schending van de artikelen 1319, 1320 en 1322 van het Burgerlijk Wetboek) en tevens de gevolgen heeft miskend van deze akten waarin het voorwerp van de eis is omschreven en het rechtsgeding tussen partijen heeft vastgesteld, meer inzonderheid hun invloed op de omvang van het aanhangig gemaakte geschil en van de rechtsmacht van de rechter voor wie de eis is gebracht (schending van de artikelen 1107, 1134, 1135 van het Burgerlijk Wetboek, 21 van de wet van 25 maart 1876 op de bevoegdheid, 61, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81bis, 464 en 470 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering, zoals aangegeven aan het begin van het middel),

terwijl, door het bestaan en de aard niet vast te stellen van de schade die anders zou zijn dan de verwondingen waarover verweerder zou kunnen klagen en die voor hem ontstaan uit het feit dat hij na het afbreken van de naald niet gewaarschuwd is dat er in zijn rug een vreemd lichaam aanwezig was en hij dus er onkundig van gelaten is dat een heelkundige ingreep geboden of nuttig kon zijn, aan de hand van het bestreden arrest niet kan worden uitgemakkt of terecht gewezen is dat de als vaststaand geachte fout een burgerrechtelijke, in de strafwet niet omschreven fout is en dientengevolge de rechtsvordering, in zover zij op deze fout gegrond is, niet onderworpen is aan de verjaring van de strafvordering en de burgerlijke rechtsvordering die ontstaan uit een wanbedrijf dat bij de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek strafbaar gesteld is, zodat de genoemde beslissingen, waarvan de wettelijkheid niet kan worden nagegaan, niet regelmatig met redenen omkleed zijn (schending van artikel 97 van de Grondwet);

het tweede, afgeleid uit de schending van artikel 97 van de Grondwet,

doordat het bestreden arrest, na te hebben vastgesteld dat verweerder aan de rechtsvoorganger van de eisers drie fouten heeft verweten: 1° de naald gebroken te hebben tijdens een infiltratie, door verweerder ondergaan op 27 december 1950, 2° dit ongeval niet te hebben verholpen door dit stuk naald uit zijn lichaam te verwijderen, en 3° hem niet te hebben gewaarschuwd dat er in zijn rug een vreemd lichaam aanwezig was, beslist heeft dat verweerders rechtsvordering tot herstel van zijn schade, in zover zij gegrond was op de laatste fout, niet onderworpen was aan de verjaring van de strafvordering en de burgerlijke rechtsvordering die ontstaan uit een wanbedrijf van onopzettelijke slagen en verwondingen door gebrek aan voorzichtigheid en voorzorg, en dat dientengevolge de aansprakelijkheid van de rechtsvoorganger van de eisers thans zou kunnen worden opgespoord wegens laatstgenoemde fout, op grond dat de verwondingen, waarover verweerder kan klagen, veroorzaakt zijn door het breken van de naald en door het niet verwijderen van het afgebroken stuk en dat het enige gevolg van het uitblijven van de waarschuwing geweest is dat verweerder er onkundig van is gelaten dat een heelkundige ingreep nodig of nuttig kon zijn, en daarna, alvorens verder te beslissen op verweerders rechtsvordering tegen de eisers, is overgegaan tot de aanstelling van drie deskundigen, dokters in de geneeskunde, met opdracht namelijk, uit te maken of « de vermoeidheid en de pijn », waarover verweerder klaagt, te wijten zijn aan de aanwezigheid van het vreemd lichaam in zijn organisme..., te zeggen of, naar hun oordeel, een geneeskundige ingreep nuttig kon geweest zijn om dit vreemd lichaam te verwijderen na het einde van de behandeling die de rechtsvoorganger van de eisers had bezorgd, vast te stellen of verweerder derhalve een schade heeft ondergaan doordat de aanwezigheid van dit vreemd lichaam hem pas in 1960, en niet

in 1951, bekend was, dit is op het einde van de hem verstrekte zorgen, en in dat geval hun advies te geven omtrent de gevolgen van dit niet-ingrijpen « zowel ten aanzien van de arbeidsgeschiktheid van de eiser in hoger beroep (thans verweerder) als van de door hem ondergane pijn » en deze opdracht heeft gemotiveerd door de overweging, namelijk, dat men in de stand van het geding niet kan stellen dat de pijnen en storingen waarover verweerder klaagt, hun oorzaak vinden in de aanwezigheid van de afgebroken naald in zijn organisme, en niet het normale gevolg zijn van de ondergane amputaties,

terwijl deze achtereenvolgende beslissingen en vaststellingen tegenstrijdig en dubbelzinnig zijn, daar zij nu eens ontkennen en dan weer onderstellen dat er een oorzaakelijk verband bestaat tussen de bewezen geachte fout en de verwondingen en pijnen waarover verweerder klaagt, en terzelfdertijd de aard in het onzekere laten van de andere schade dan deze verwondingen en pijnen, die volgens het arrest het gevolg zou kunnen zijn van deze zelfde fout, zodat de wettelijkheid niet kan worden nagegaan van de beslissingen waarbij verklaard wordt dat de rechtsvordering, in zover zij gegrond is op de genoemde fout, niet valt onder de verjaring van de strafvordering en de burgerlijke rechtsvordering ontstaan uit een wanbedrijf dat bij de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek strafbaar gesteld is, en waarbij aangenomen wordt dat de aansprakelijkheid van de rechtsvoorganger der eisers thans kan worden opgespoord wegens deze fout, en deze beslissingen derhalve niet regelmatig met redenen omkleed zijn :

Overwegende dat uit het bestreden arrest blijkt dat verweerder naar het burgerlijk hospitaal te Etterbeek gebracht werd en dat op 13 en 16 januari 1951 zijn twee benen afgezet werden ; dat een geneesheer op 27 december 1950 twee infiltraties in de lendensympathicus had verricht ; dat tijdens de tweede infiltratie de naald afbrak en het afgebroken stuk niet verwijderd werd ; dat vanaf dit tijdstip de rechtsvoorganger van de eisers, dokter Dejardin, bij zijn leven directeur van de heilkundige dienst in het hospitaal te Etterbeek, bekend was met dit feit, maar verweerder niet waarschuwde ; dat deze pas het ongeval vernam toen hij in januari 1960 geradiografeerd werd ;

Overwegende dat verweerder vóór de feitenrechters beweerde dat hij gedurende meer dan tien jaren steeds erger wordende rugpijn had geleden en staande hield dat de dokters, die hem in het hospitaal te Etterbeek hadden verzorgd, aansprakelijk waren voor de schade welke er het gevolg van is ;

Overwegende dat, uitspraak doende over de exceptie van verjaring, die door de eerste rechter aangenomen was, het arrest beslist dat de fout die aan dokter Dejardin verweten werd, door geen enkele strafwet strafbaar gesteld was ;

Overwegende dat het eerste en het tweede middel van cassatie nopens die beslissing drie soorten van grieven bevatten ;

I. In zover het eerste en het tweede middel de bestreden beslissing beschuldigen artikel 97 van de Grondwet te hebben geschonden :

Overwegende dat de bekritiseerde redenen niet dubbelzinnig noch tegenstrijdig zijn ;

Overwegende, immers, dat de bewoordingen van het arrest en de aan de deskundigen gegeven opdracht geen twijfel laten omtrent de aard van de schade die het arrest bedoelt ; dat de rechter kennelijk op het oog heeft de morele schade die het aangevoerde lijden zou veroorzaken ; en de stoffelijke schade die het gevolg zou zijn van de verergering van de arbeidsongeschiktheid ;

Overwegende dat de bestreden beslissing berust op een onderscheid tussen de « verwonding » veroorzaakt door

het afbreken van de naald en de « pijn » waarover verweerder klaagt ;

Dat het niet tegenstrijdig is te stellen enerzijds dat de fout die aan de rechtsvoorganger van de eisende partijen wordt verweten, niet de oorzaak van de verwonding van verweerder is en anderzijds dat het mogelijk is dat die fout een van de oorzaken is van het door deze laatste aangevoerd lijden ;

Dat het tweede middel en het derde onderdeel van het eerste middel feitelijke grondslag missen ;

II. In zover het eerste middel het arrest ervan beschuldigt de regels van de verjaring en de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek te hebben geschonden :

Overwegende dat artikel 420 van het Strafwetboek degene straft die door gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg slagen of verwondingen toebrengt ;

Dat in deze tekst onder verwonding moet worden verstaan het uit- of inwendig letsel dat aan het menselijk lichaam van buiten uit door een mechanische of chemische oorzaak wordt toegebracht ;

Overwegende dat het arrest impliciet maar zeker vaststelt dat het aan dokter Dejardin ten laste gelegde verzuim niet de oorzaak is van een onopzettelijk letsel of van een verwonding in de zin van de artikelen 418 en 420 van het Strafwetboek ;

Dat de rechter daaruit wettelijk heeft kunnen afleiden dat, ook al was het schuldig, het verzuim van die geneeskundige niet onder de genoemde wetsbepaling viel ;

Dat het eerste onderdeel van het eerste middel naar recht faalt ;

III. In zover het eerste middel zich beroept op de schending van de artikelen 1107, 1134, 1135, 1319, 1320, 1322 van het Burgerlijk Wetboek, 61, 75 tot 80, 81bis, 464 en 470 van het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering :

Overwegende dat in de exploitatie van rechtsingang, die aan de eisende partijen zijn betekend, en in de conclusie vóór de feitenrechter verweerder herstel eiste van de schade die hij had ondergaan ten gevolge van de door hem geleden pijn en zijn rechtsvordering namelijk op de artikelen 1382 en 1383 van het Burgerlijk Wetboek grondde ;

Dat hij vóór het hof van beroep aan dit gerecht vroeg het vonnis waarbij de rechtsvordering verjaard verklaard was, te hervormen ;

Overwegende dat, als het hof van beroep, op gronden verschillend van die welke verweerder had aangevoerd, beslist dat de rechtsvordering tegen de rechtverkrijgenden van dokter Dejardin niet verjaard was, het niet de oorzaak of het voorwerp van de eis heeft miskend of geen geschil heeft opgeworpen waarvan het bestaan door de conclusies van de partijen uitgesloten was ; dat het zich ertoe beperkt heeft de door partijen aangevoerde redenen ambtshalve aan te vullen ;

Dat het tweede onderdeel van het eerste middel op een onjuiste lezing van het arrest berust en derhalve feitelijke grondslag mist ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening ;

Veroordeelt de eisers in de kosten.

Stuur uw vragen naar **CREDOC**,
Paleizenstraat 156, Brussel 3.

Tot nu toe zal U **gratis** de lijst worden
overgemaakt van de te raadplegen
documenten.

HOF VAN CASSATIE.

1e Kamer — 20 april 1969.

Voorzitter : M. De Bersaques.
Raadsheer-verslaggever : M. Legros.
Advocaat-generaal : M. Colard.

Ondernemingsraad. — Vertegenwoordiger van de ondernemingsraad wiens mandaat is vervallen — Akkoord dat zijn rechten zullen gehandhaafd blijven. — Geen gevolg.

De bestreden sententie heeft beslist dat een vertegenwoordiger van het personeel bij de ondernemingsraad die hoedanigheid had verloren, maar dat hij stilzwijgend met zijn werkgever een overeenkomst heeft aangegaan, waarbij van weerskanten de wettelijke rechten en verplichtingen van de ondernemingsvertegenwoordigers en van hun werkgever tussen hen werden gehandhaafd.

De rechten en verplichtingen van de vertegenwoordigers bij de ondernemingsraad worden bij de wet of ter uitvoering van de wet bepaald. Het stilzwijgend akkoord waarop de sententie steunt en waarvan de toepassing de wettelijke werking van de ondernemingsraad niet mogelijk maakte, kon dus geen enkel gevolg hebben. Bijgevolg kon de sententie niet op die overeenkomst steunen om te beslissen dat de werknemer recht had op de bescherming die art. 21 § 6, lid 2, van de wet van 20 september 1948 verleent aan de vertegenwoordigers van het personeel wier mandaat niet is vervallen of ingetrokken.

N.V. Faircy t./ Helguers.

Gelet op de bestreden sententie, op 27 april 1968 gewezen door de Werkrechterraad van beroep te Bergen, kamer voor werklieden ;

Over het middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 1108, 1128, 1131, 1133 van het Burgerlijk Wetboek, 16, 21 en 22 van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, 28 van het besluit van de Regent van 13 juli 1949 waarbij de verkiezing van de afgevaardigden van het personeel bij de ondernemingsraden wordt ingericht, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 30 maart 1954, en 97 van de Grondwet,

doordat de bestreden sententie beslist dat, hoewel verweerder had opgehouden deel uit te maken van de werknemersorganisatie die hem had voorgedragen bij de verkiezingen voor de ondernemingsraad en ofschoon hij daardoor de hoedanigheid van lid van genoemde raad had verloren, hij nog altijd de door de wet aan deze hoedanigheid verbonden bescherming genoot krachtens een tussen hem en het ondernemingshoofd tot stand gekomen overeenkomst waarbij de wettelijke rechten en verplichtingen van de ondernemingsvertegenwoordigers en van hun werkgever tussen hen werden gehandhaafd en waarvan het bestaan hieruit zou dienen afgeleid te worden dat, daar verweerder niet was vervangen en steeds voor de vergaderingen van de raad was opgeroepen, hij aan de beraadslagingen van deze raad was blijven deelnemen,

terwijl, eerste onderdeel, de rechten en verplichtingen van de ondernemingsvertegenwoordigers alleen toebehoren aan de werknemers die volgens de gebiedend bij de wet bepaalde wijze worden aangewezen, zodat de overeenkomst waarin erover beschikkingen zouden worden gemaakt, nietig zou zijn zowel wat haar voorwerp als haar oorzaak betreft (schending van de artikelen 1108, 1128, 1131, 1133 van het Burgerlijk Wetboek, 16 van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, en 97 van de Grondwet) ;

tweede onderdeel, geen enkele tekst de werkgever in

't bijzonder verplicht ervoor te zorgen dat de vertegenwoordiger wiens mandaat vervallen is wordt vervangen, zodat uit het verzuim zulks te doen niet kan worden besloten dat hij de bedoeling heeft gehad de gewezen vertegenwoordiger enig recht jegens zijn werkgever voor te behouden (schending van de artikelen 21 van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, 18 van het besluit van de Regent van 13 juli 1949 waarbij de verkiezing van de afgevaardigden van het personeel bij de ondernemingsraden wordt ingericht, gewijzigd bij het koninklijk besluit van 30 maart 1954, en 97 van de Grondwet) ;

derde onderdeel, het ondernemingshoofd in zijn hoedanigheid van voorzitter van de ondernemingsraad en niet in zijn hoedanigheid van werkgever de leden van genoemde raad samenroept, zodat uit het feit dat de vroegere vertegenwoordiger voor de vergaderingen van de raad was opgeroepen het bestaan niet mocht afgeleid van een akkoord over een modaliteit van de tussen partijen bestaande arbeidsovereenkomst (schending van de artikelen 22 van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven en 97 van de Grondwet) ;

Over drie onderdelen samen :

Overwegende dat, na te hebben beslist dat verweerder, op het ogenblik waarop hij zonder opzegging werd ontslagen, de hoedanigheid van vertegenwoordiger van het personeel bij de ondernemingsraad van eiseres had verloren wegens het feit dat hij had opgehouden deel uit te maken van de organisatie die hem had voorgesteld, de bestreden sententie niettemin eiseres veroordeelt om aan verweerder de vergoedingen te betalen die hem, indien hij zijn mandaat had behouden, hadden moeten gestort krachtens artikel 21, paragraaf 6, lid 2, van de wet van 20 september 1948 houdende organisatie van het bedrijfsleven, op grond « dat niet wordt betwist dat niet alleen het mandaat van eiser in hoger beroep in augustus 1964 had opgehouden, maar ook dat gedaagde in hoger beroep na deze datum eiser in hoger beroep als vertegenwoordiger van het personeel bij de ondernemingsraad bleef beschouwen, daar zij hem opriep voor de vergaderingen en hem toestond er de taken in verband met deze functie te verrichten ; dat gedaagde in hoger beroep, door aldus te handelen, geenszins een mandaat verlengde dat zij niet had verleend en, diensgevolge, niet kon verlengen, maar stilzwijgend met eiser in hoger beroep een overeenkomst aanging waarbij, van weerskanten, de wettelijke rechten en verplichtingen van de ondernemingsvertegenwoordigers en van hun werkgever tussen hen werden gehandhaafd » ;

Dat de sententie besluit dat « op deze overeengekomen basis de gevorderde vergoedingen verschuldigd zijn binnen de perken » die ze vaststelt ;

Overwegende dat de rechten en verplichtingen van de vertegenwoordigers bij de ondernemingsraad bij de wet of ter uitvoering van de wet worden bepaald ;

Overwegende dat hieruit volgt dat het stilzwijgend akkoord waarop de sententie steunt en waarvan de toepassing de wettelijke werking van de ondernemingsraad van eiseres niet mogelijk maakte, geen enkel gevolg kon hebben ;

Dat, bijgevolg, door te steunen op deze « overeenkomst » om te beslissen dat verweerder recht had op de bescherming die artikel 21, paragraaf 6, lid 2, van de wet van 20 september 1948 verleent aan de vertegenwoordigers van het personeel wier mandaat niet is vervallen noch werd ingetrokken, de sententie die in het middel vermelde wetsbepalingen schendt ;

Dat het middel gegrond is ;

Om deze redenen,

Vernietigt de bestreden sententie ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Houdt de kosten aan om erover te worden beslist door de feitenrechter ;

Verwijst de zaak naar de Werkrechtensraad van beroep te Namen, kamer voor werklieden.

HOF VAN CASSATIE.

2e Kamer. — 20 mei 1969.

Voorzitter : M. Valentin.

Raadsheer-Verslaggever : Baron Richard.

Advocaat-generaal : M. Colard.

Inkomstenbelastingen. — Vestigingsprocedure. — Bericht van wijziging van aangifte. — Geldigheidsvoorwaarden.

Artikel 55, par. 1, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen (thans art. 251 W.I.B.) geeft geen bepaling van de vorm van de mededeling van het bericht van wijziging, of van de wijze waarop deze mededeling moet geschieden.

Het bericht voldoet aan de wettelijke voorschriften zodra de betrokkene in staat is de redenen te onderzoeken en te bespreken die de administratie heeft aangevoerd ter rechtvaardiging van de wijziging, die zij voornemens is aan de aangegeven inkomsten aan te brengen.

Belgische Staat (Minister van Financiën) t./
N.V. Les Moulins de Saint François.

Gelet op het bestreden arrest op 13 november 1967 door het Hof van beroep te Brussel gewezen ;

Over de twee middelen samen, afgeleid, het eerste, uit de schending van de artikelen 1320 tot 1325 van het Burgerlijk Wetboek,

doordat het arrest verklaart « dat geen enkel bericht van wijziging van de ingediende aangifte werd gezonden aan verzoekster zelf, wier maatschappelijke zetel te Farcien-nes, 167, rue Jules Henin, gevestigd is »,

terwijl uit de vordering en het bericht van wijziging zelf onbetwistbaar blijkt dat de brief als geadresseerde vermelde « de Heer Directeur der « Moulins de Saint-François » wat impliceert dat de brief betrekking had op verweerster, aan de maatschappelijke zetel van deze laatste en niet aan de private woonplaats van haar directeur moest afgegeven worden en dat uit de bewoordingen van de brief van 20 december 1957 niet mag afgeleid worden dat de omslag met het litigieuze bericht van wijziging aan de maatschappelijke zetel van verweerster niet werd afgegeven,

het tweede, afgeleid uit de schending van artikel 55, paragraaf 1, laatste lid, van deze wetten betreffende de inkomstenbelastingen, gecoördineerd bij het besluit van de Regent van 15 januari 1948,

doordat het arrest beslist « dat krachtens artikel 55, paragraaf 1, laatste lid, van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen het bericht van wijziging aan de betrokkene zelf moet worden gezonden en dat de betrokkene de belastingplichtige en niet een tussenpersoon is, die moet worden uitgenodigd om, zo nodig, zijn opmerkingen schriftelijk, binnen een tijdsverloop van twintig dagen, in te dienen »,

terwijl dit artikel 55, paragraaf 1, laatste lid, enkel bepaalt dat « de administratie vooraleer de aanslag te vestigen, aan betrokkene het cijfer doet kennen dat ze voornemens is in de plaats van dat der aangifte te stellen, zij tevens de redenen vermeldt welke naar haar mening deze

wijziging wettigen », wat dus niet de verzending van een bijzonder stuk vereist doch het bestaan van een feitelijke toestand, met name dat de betrokkene kennis had — wat onbetwistbaar ten deze het geval is — van de belastbare grondslag die de administratie voornemens is in de plaats te stellen van die welke in de aangifte voorkomt, evenals de redenen die de wijziging wettigen ;

Overwegende dat artikel 55, paragraaf 1 van de gecoördineerde wetten betreffende de inkomstenbelastingen geen bepaling geeft van de vorm van de mededeling van bedoeld bericht van wijziging of van de wijze waarop deze moet geschieden ; dat het bericht aan de wettelijke voorschriften voldoet, zodra de betrokkene in staat is de redenen te onderzoeken en te bespreken die de administratie heeft aangevoerd ter rechtvaardiging van de wijziging, die zij voornemens is in de aangegeven inkomsten aan te brengen ;

Overwegende dat door het bericht van wijziging van 4 december 1957 aan de « directeur » van de verwerende vennootschap, te zenden, de administratie, dit bericht stellig de uitgeoefende functie heeft bedoeld en niet een natuurlijk persoon, waarvan zij overigens de naam niet vermeld heeft ;

Overwegende dat het ontvangen en het openen van de aan een vennootschap gerichte briefwisseling, een handeling is die tot het dagelijks beheer behoort ;

Overwegende dat daar Adolf François van de raad van beheer deze bevoegdheid had ontvangen, hij derhalve de bevoegdheid had om namens verweerster het voormelde bericht van wijziging te ontvangen en ervan kennis te nemen ;

Overwegende dat eruit volgt dat het arrest niet zonder schending van de in het middel vermelde wetsbepalingen heeft kunnen beslissen dat verweerster geen bericht van wijziging had ontvangen van het aangegeven cijfer van haar belastbare inkomsten over het dienstjaar 1955, noch dat iemand dit voor haar op geldige wijze had ontvangen ;

Om deze redenen,

Vernietigt het bestreden arrest ;

Beveelt dat van dit arrest melding zal worden gemaakt op de kant van de vernietigde beslissing ;

Veroordeelt verweerster in de kosten ;

Verwijst de zaak naar het Hof van beroep te Luik.

RAAD VAN STATE.

4e Kamer. — 1 april 1969.

Voorzitter : A. Mast.

Raadsheren : de HH. Mees en Baeteman.

Substituut-auditeur-generaal : Hoeffler.

Advocaat : Mr. Putzeys.

Gemeenten. — Rechtsvorderingen. — Bouwvergunning. — Aanvraag door een administratieve of militaire overheid.

Het beroep dat niet in naam van het college van burgemeester en schepenen, maar in naam van de gemeente door haar raadsman werd ingesteld is onontvankelijk wanneer geen beslissing wordt oevergelegd waaruit blijkt dat de gemeenteraad het college ertoe gemachtigd heeft het beroep in te stellen.

Uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 29 maart 1962 volgt dat aan het berip administratieve overheden een brede betekenis moet worden gehecht en dat het alle organen dekt die in naam en voor rekening van de publiekrechtelijke personen optreden, en dat de

administratieve overheid aldus in de tekst van artikel 48 moet worden gedefinieerd met betrekking tot en in tegenstelling met de privaatrechtelijke persoon. De buitenlandse Staat, voor wie een aanvraag om bouwvergunning wordt ingediend, is een publiekrechtelijk persoon.

Cloquet en Gemeente St.-Pieters-Woluwe t./
Belgische Staat (Minister van openbare werken).

Arrest nr. 13.480.

Gezien het verzoekschrift ingediend op 18 oktober 1967 door Vincent Cloquet;

Gezien het verzoekschrift ingediend op 24 oktober 1967 door Mr. Edmond Meunier, raadsman van de gemeente Sint-Pieters-Woluwe;

Gezien de memorie van antwoord;

Gezien de verslagen over de zaken opgemaakt door de heer Hoeffler, substituut-auditeur-generaal;

Gelet op het bevel van 22 oktober 1968 tot voeging van de zaken;

Gelet op het bevel van 22 oktober 1968 dat de neerlegging ter griffie gelast van de verslagen en van het dossier;

Gelet op de kennisgeving van de verslagen aan partijen;

Gelet op het bevel van 10 februari 1969, waarvan aan partijen op 21 februari 1969 kennis is gegeven en waarbij de zaak op de terechtzitting van 11 maart 1969 werd vastgesteld;

Gehoord het verslag van raadsheer Mast, voorzitter;

Gehoord de opmerkingen van Mr. Putzeys, advocaat bij het Hof van beroep te Brussel, die verschijnt voor de eerste verzoeker;

Gehoord het gelijkkluidend advies van de heer Hoeffler, substituut-auditeur-generaal;

Gelet op artikel 25 van de wet van 23 december 1946, gewijzigd door de wet van 15 april 1958;

Overwegende dat de beroepen strekken tot vernietiging van het besluit van 23 augustus 1967 waarbij de gemachtigde ambtenaar van het bestuur van de stedenbouw en de ruimtelijke ordening voor de provincie Brabant, aan de Ambassade van Indonesië vergunning verleent tot het oprichten van een administratief gebouw op het perceel gelegen te Sint-Pieters-Woluwe, Tervurenlaan nr. 294;

Overwegende dat het beroep gedateerd 24 oktober 1967, niet in naam van het college van burgemeester en schepenen maar in naam van de gemeente Sint-Pieters-Woluwe door haar raadsman werd ingesteld; dat geen beslissing wordt overgelegd waaruit blijkt dat de gemeenteraad het college ertoe gemachtigd heeft het beroep in te stellen; dat hieruit volgt dat het beroep is ingesteld met miskenning van de artikelen 90, 9^e en 148 van de gemeentewet; dat die exceptie ambtshalve moet worden opgeworpen;

Overwegende dat de eerste verzoeker als enig middel doet gelden dat het bestreden besluit genomen is met miskenning van de artikelen 44 en 48 van de wet van 29 maart 1962, wijl de bouwvergunning niet door het college van burgemeester en schepenen, maar door de gemachtigde ambtenaar werd gegeven, hoewel een ambassade niet kan beschouwd worden als een administratieve of militaire overheid;

Overwegende dat krachtens artikel 44 van de wet van 29 maart 1962 niemand mag bouwen... zonder voorafgaande schriftelijke en uitdrukkelijke vergunning van het college van burgemeester en schepenen; dat artikel 48 van dezelfde wet bepaalt dat, in afwijking van artikel 44, de vergunning verleend wordt door de Minister of zijn gemachtigde wanneer ze door een administratieve of militaire overheid wordt aangevraagd...

Overwegende dat uit de parlementaire voorbereiding van de wet van 29 maart 1962, inzonderheid uit het verslag van de verenigde Senaatscommissies van Justitie en Openbare

Werken volgt dat aan het begrip administratieve overheid een brede betekenis moet worden gehecht en dat het alle organen dekt die in naam en voor rekening van de publiekrechtelijke personen optreden; dat de administratieve overheid aldus in de tekst van artikel 48 moet worden gedefinieerd met betrekking tot en in tegenstelling met de privaatrechtelijke persoon; dat de Republiek Indonesië voor wie de bouwvergunning werd ingediend een publiekrechtelijk persoon is; dat hieruit volgt dat de gemachtigde ambtenaar de wettelijke bepalingen waarvan verzoeker de schending aanklaagt, niet heeft miskend door de gevraagde bouwvergunning te geven; dat het middel niet gegrond is,

Besluit:

Artikel 1. — De beroepen zijn verworpen.

Artikel 2. — De kosten, bepaald op vijftienhonderd frank komen ten laste van de verzoekende partijen voor een bedrag van zevenhonderd vijftig frank voor ieder van hen.

HOF VAN BEROEP TE GENT.

7e Kamer. — 25 juni 1969.

Voorzitter: M. De Groote.

Raadsheren: MM. Janssens en De Buck.

Adv. Gen.: M. Bonte.

Advocaten: Mrs. Muylaert en Heyvaert.

Arbeidsongeval. — Uitgeleende arbeidskracht. — Aansprakelijke werkgever?

Wanneer een arbeider door zijn werkgever tijdelijk ter beschikking van een andere werkgever wordt gesteld, en er zich een arbeidsongeval voordoet, is de vraag tussen wie de arbeidsovereenkomst bestond op het ogenblik van het ongeval.

De verzekeraar-wet van de werkgever die de arbeider tijdelijk heeft ter beschikking gesteld blijft gehouden.

Gourp Josi t./ Van Mol.

Het Hof heeft de middelen en conclusies van de partijen gehoord en de stukken ingezien.

De eerste eensluidende grosse wordt overlegd van het vonnis dat op 11 februari 1966 geveld werd door de rechtbank van eerste aanleg te Dendermonde; het hoger beroep werd tijdig ingesteld en is allenthalve regelmatig.

Een werknemer werd uitgeleend en liep een arbeidsongeval op. De verzekeraar-wet van de uitlener heeft de vergoeding uitbetaald en wil die nu terugbekomen van de ontlenaar.

De vergoeding op grond van de arbeidsongevallenwet is dan slechts verschuldigd indien het ongeval zich voordeed « tijdens en door de uitvoering van de arbeidsovereenkomst » (art. 1 Arbeidsongevallenwet). De vraag is dus: tussen wie bestond op het ogenblik van het ongeval de arbeidsovereenkomst (Dalco, Nov. Causes de Responsabilité nr. 1839, I'd vier), met a.w. hadden het slachtoffer en de N.V. Garage d'Alost hun arbeidsovereenkomst behouden, of had het slachtoffer, zij het tijdelijk, deze werkgever verlaten en een andere arbeidsovereenkomst gesloten met Van Mol (vgl. R.P.D.B., compl. tw. Accidents du travail, nr. 120).

Dat een garageuitbater een klant helpt door hem een werknemer ter beschikking te stellen om een vrachtwagen gedurende enkele tijd te besturen is niet zo onge-

woon; de werknemer was in het raam van zijn overeenkomst met de N.V. Garage Central d'Alost verplicht dergelijke opdracht te aanvaarden; zijn bijzondere toestemming was daartoe niet eens nodig (R.P.D.B., compl. tw. offer en Van Mol over een loon zouden akkoord gekomen Accidents du travail, nr. 122).

Nergens in de dossiers wordt de minste aanduiding verschaft of aangehaald waaruit zou blijken dat het slachtoffer en Van Mol over een loon zouden akkoord gekomen zijn. Het slachtoffer zelf getuigt onder eed dat hij steeds werd « betaald door de Garage Central » en dat hij voor zijn « werk bij Van Mol geen enkele vergoeding van deze laatste » ontving.

De arbeidsovereenkomst die bestaan had tussen de N.V. Garage Central d'Alost en het slachtoffer bestond dus nog steeds op het ogenblik van het ongeval en er was integendeel geen arbeidsovereenkomst ontstaan tussen het slachtoffer en Van Mol; het is derhalve wel de verzekeraar-wet van de N.V. Garage Central d'Alost die de vergoedingen moest betalen.

Volledigheidshalve weze nog aangestreept:

— het ongeval gebeurde niet « na » de gewone dagtaak, maar om 11 uur, gedurende de gewone arbeidsuren (getuigenis en getuigenschrift van Podevijn);

— Van Houtte heeft het slachtoffer niet aangeworven; de garageuitbater en Van Mol hebben het uitleen geregeld; maar gedurende de werkuren van het slachtoffer dat normaal als autobestuurder fungeerde, heeft Van Houtte het gevraagd een handje toe te steken bij het laden van zakken;

— Van Mol genoot niet kosteloos van die arbeidskracht, maar moest de werkgever N.V. Garage Central d'Alost betalen die zelf het gewoon loon uitkeerde aan zijn werknemer;

— hoezeer Van Mol het werk kon regelen van het slachtoffer heeft geen belang eens dat moet aanvaard worden dat de arbeidsovereenkomst met de garageuitbater was blijven bestaan en geen andere werd afgesloten met Van Mol;

— het normale en voorziene werk van het slachtoffer was een vrachtwagen besturen, maar hij heeft terloops een dienstje bewezen en het is dan dat het ongeval gebeurde; dergelijke activiteit en ongeval gebeuren tijdens en door de arbeidsovereenkomst en zijn arbeidsongevallen; overigens de appellante heeft de vergoeding uitbetaald precies omdat het een arbeidsongeval was. Zou het geen arbeidsongeval zijn dan zou de appellante geen aanspraak hebben tegen Van Mol; zij treedt toch op als gesubrogeerd in de rechten van het slachtoffer; naar de stelling van de appellante zou dit de arbeidsongevallenwet niet mogen inroepen; van een fout naar gemeen recht in hoofde van Van Mol is nergens sprake.

Op deze gronden,
Het Hof,

Gelet op het artikel 24 van de wet van 15 juli 1935,
Alle andere conclusies verwerpend,
Verklaart het hoger beroep ontvankelijk doch ongegrond en bevestigt het aangevochten vonnis in al zijn beschikkingen.

Verwijst de appellanten in de kosten van deze aanleg.

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL.

16e Kamer. — 19 februari 1969.

Voorzitter: M. Stocquart.

Raadsheren: M.M. de Smedt en Blockx.

Advocaat-generaal: M. Van Honsté.

Advocaat: Mr. De Mot.

Jacht. — Jagend aangetroffen worden. — Begrip.

Verdachte werd aangetroffen met een geladen jachtgeweer en verklaarde dat hij een tortelduif wilde schieten. Deze bedoeling, zelfs indien echt, neemt niet weg dat verdachte zich in jagende houding bevond. Geenszins moet aangenomen worden dat hij geen jachtdaad heeft verricht enkel omdat hij bekende de bedoeling te hebben gehad inbreuk te plegen op het K.B. van 15 september 1964.

Wijns.

Overwegende dat het beroep regelmatig is naar vorm en tijd;

Overwegende dat uit de omstandigheden van de zaak is moeten blijken dat op 15 augustus 1968 om 5.15 u. de beklagde, een geweer dragende in jagende houding, op een weide gelegen tegen een dennenbos, zich behoedzaam langs de boskant begaf;

Dat in de kamers van het geweer, een tweeloop kaliber 16, aldus een jachtgeweer, twee patronen staken;

Dat de beklagde in het geheel vijf patronen bijhad;

Overwegende dat deze feiten niet te betwisten zijn;

Overwegende dat de beklagde toef, anderzijds, dat de weide waar hij zich bevond met geladen geweer, zijn eigendom niet was en dat hij geen jachtverlof bezat noch vergunning om een wapen te dragen;

Overwegende dat Wijns toen heeft voorgehouden, op interpellatie, dat hij zinnens was een tortelduif te schieten;

Overwegende dat deze bedoeling, zelfs indien echt, niet wegneemt dat Wijns zich in jagende houding bevond, zoals rechtsgeldig is vastgesteld geworden;

Dat geenszins moet aangenomen worden dat Wijns geen jachtdaad heeft gesteld enkel omdat hij bekend het inzicht te hebben gehad inbreuk te plegen op koninklijk besluit van 15 september 1964;

Overwegende dat de vaststelling van de beëdigde wachter van Waters en Bossen Servranckx bekrachtigd wordt door het aantal patronen waarvan Wijns voorzien was;

Dat aldus het proces-verbaal nr. 215 van 15 augustus 1968, waarvan geen tegenbewijs wordt aangebracht noch aangeboden, de gepleegde inbreuken op de wet van 21 februari 1882 bewijst overeenkomstig het artikel 24, alinea 1;

Overwegende dat beklagde's verweer, eerst voor de rechtbank aangehaald, dat hij op eigen veld müssen en kraaien wou verdelgen, geen steun vindt in de bundel terwijl hij niet ontkent aan Servranckx te hebben verklaard dat hij een tortelduif wou schieten;

Dat deze tweede uitleg ook niets afdoet van de door Wijns gestelde jachtdaad zoals in het proces-verbaal omschreven en, trouwens, niet verklaart waarom hij zich behoedzaam langs de boskant begaf op een hem niet toebehorende weide;

Overwegende, anderzijds, dat de inbreuk op de wet van 3 januari 1933 door Wijns zelf toegegeven, niet te ontkennen valt en eveneens rechtsgeldig is vastgesteld overeenkomstig artikel 24 van deze wet, vermits hogerge-noemde wachter zijn vaststellingen deed in de uitoefening van zijn ambt als officier van gerechtelijke politie dienst-

VLAAMSE JURISTEN,

ABONNEERT U OP

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

doende op de gekende datum en uur voor de beteugeling van de stropenrij;

Overwegende dat al de feiten van de telastlegging zoals in de dagvaarding van 16 september 1968 weerhouden, bewezen zijn geworden door het onderzoek voor het Hof gedaan;

Dat integendeel de gewijzigde telastlegging van inbreuk op artikelen 2 en 16 van het koninklijk besluit van 15 september 1964, niet bewezen is, daar het bij inzichten schijnt gebleven te zijn;

Overwegende dat de feiten 1, 2 en 3 zich vermengen als gepleegd met eenzelfde misdadig opzet;

Dat de hiernabepaalde straf een rechtmatige beteugeling zal uitmaken;

Om deze redenen,

Het Hof,

Rechtdoende op tegennpraak;

Gezien artikelen (...)

Alle andere conclusies als irrelevant van de hand wijzende;

Ontvangt het beroep;

Stelt vast dat de verjaring van de openbare vordering regelmatig is gestuit geworden door de vordering en het beroep van het Openbaar Ministerie dd 11 oktober en 22 november 1968, alsmede de vordering ter zitting van 21 januari 1969;

Doet het vonnis te niet;

Opnieuw rechtdoend en met éénparigheid beslissend; Zegt dat beklaagde zich schuldig heeft gemaakt aan de feiten van al de telastleggingen zoals weerhouden in de dagvaarding van 16 september 1968;

Veroordeelt hem deswege tot een enkele boete van 100 fr.;

Verklaart verbeurd het jachtwapen, nederlegging 00773 griffie van de Correctionele rechtbank te Leuven, waarvan de schuldige zich bediend heeft;

Veroordeelt hem tot de door het feit van de inbreuk ontdoken betaling 3.920 fr.;

Veroordeelt hem daarenboven tot de kosten van beide aanleggen op de strafeis belopende 643 fr.;

Zegt dat er geen termen zijn om verder uitspraak te doen over de telastlegging van inbreuk op artikelen 2 en 16 van het koninklijk besluit van 15 september 1964, het feit aldus verkeerdelijk omschreven, beteugeld zijnde zoals boven gezegd;

.....

NOOT. — Dit arrest hervormt het eveneens in dit nummer opgenomen vonnis van de correctionele rechtbank te Leuven van 15 november 1968.

CORRECTONELE RECHTBANK TE LEUVEN.

3e Kamer. — 15 november 1968.

Voorzitter: M. Deviane.

Openbaar Ministerie: M. Vandeplas.

Advocaat: Mr. De Mot.

Jacht. — Jagend aangetroffen worden. — Begrip.

Verdachte werd aangetroffen met een jachtgeweer en verklaarde dat hij een tortelduif wilde schieten. Hij wordt vervolgd op grond dat hij jagend werd aangetroffen en geen jachtverlof kon overleggen.

Alleen het opsporen, bemachtigen of doden van een dier, dat wettelijk tot de categorie van het wild be-

hoort, geeft aanleiding tot het plegen van een jachtdaad. Kleine vogels, onderworpen aan een bijzondere reglementering (K.B. van 15 september 1964), kunnen niet als wild beschouwd worden. Derhalve heeft verdachte, die een vogel opspoorde, voorwerp van een bijzondere reglementering, geen jachtdaad verricht en dus geen inbreuk gepleegd op art. 14 jachtwet.

Wijns.

Overwegende dat krachtens de vordering van het Openbaar Ministerie ter zitting het feit 2 der telastlegging dient omschreven te worden als volgt: «bij inbreuk op de artikelen 2 en 16 van het Koninklijk Besluit van 15 september 1964 gejaagd te hebben op een tortelduif (strafopelia turtur);

Overwegende dat beklaagde op deze gewijzigde kwalificatie zijn verdedigingsmiddel heeft voorgedragen bij monde van zijn raadsman;

Overwegende dat de verjaring van de strafvordering wat betreft de feiten sub 1 en 2 regelmatig werd getuit door de behandeling der zaak ter zitting dd. 11 oktober 1968;

Overwegende dat door het onderzoek ter zitting bewuste feiten 1 en 2 niet bewezen zijn geworden;

Overwegende immers dat beklaagde verklaard heeft zinnens te zijn geweest een tortelduif te schieten hetgeen door geen enkel gegeven van de zaak wordt tegengesproken;

Overwegende echter dat alleen het opsporen, bemachtigen of doden van een dier, dat wettelijk tot de categorie van het wild behoort, aanleiding geeft tot het plegen van een jachtdaad (cf. A.P.R. V° Jacht, nr. 9) en dat de kleine vogels, onderworpen aan een bijzonder reglementering, niet kunnen beschouwd worden als wild. (cf. Cass. 28.6.1938 in Pas., 1938, I, 232);

Dat dienvolgens beklaagde, die een vogel opspoorde, voorwerp van een bijzondere reglementering, geen jachtdaad stelde en derhalve geen inbreuk pleegde op art. 14 van de jachtwet;

Overwegende vervolgens dat de in artikel 2 van het Koninklijk Besluit van 15.9.1964 verboden daden uitdrukkelijk en limitatief zijn aangeduid en dat beklaagde geen enkele van de aldus opgesomde daden heeft gesteld;

Dat derhalve het feit 2 evenmin bewezen is;

Overwegende daarentegen dat het feit 3 wel bewezen is geworden, nl. door de eigen bekentenis van de beklaagde;

Overwegende echter dat het gedragen wapen en de munitie niet de eigendom van beklaagde blijkt te zijn; dat deze voorwerpen derhalve niet kunnen worden verbeurd verklaard overeenkomstig de art. 42, 43 van het Strafwetboek en 17 lid 3 wet 3.1.1933, gewijzigd bij art. 5/5° wet 4.5.1936;

.....

NOOT. — Zie eveneens in dit nummer het arrest van het Hof van Beroep te Brussel van 19 februari 1969, dat vorenstaand vonnis hervormt.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE KORTRIJK.

Kort geding. — 24 juni 1968.

Voorzitter: M. Meersseman.

Referendaris: M. Cosaert.

Advocaten: Mrs. Maeyens, Deconinck en Van Raes loco Lahaye.

Vennootschappen. — Naamloze vennootschap. — Bijeenroeping van buitengewone algemene vergadering op verzoek van aandeelhouders. — Weigering van de raad van beheer. — Dagvaarding door enkele beheerders tot benoeming van gerechtelijke mandataris. — Ontvankelijkheid. — Kort geding. — Bevoegdheid. — Hoogdringendheid. — Termijn voor de bijeenroeping.

Aandeelhouders van een naamloze vennootschap, die het vijfde van het maatschappelijke kapitaal vertegenwoordigden, hadden de raad van beheer om de bijeenroeping van een buitengewone algemene vergadering verzocht.

Wanneer de raad van beheer op dat verzoek niet ingaat, zijn enkele van de beheerders, zelfs indien zij niet het vijfde van het kapitaal vertegenwoordigen, gerechtigd de andere beheerders te dagvaarden tot nakoming van hun verplichting de algemene vergadering bijeen te roepen.

De voorzitter in kort geding is bevoegd om de nodige maatregelen te bevelen, b.v. door een bewindvoerder te benoemen met opdracht de vergadering bijeen te roepen en voor te zitten. Er moet dan echter hoogdringendheid zijn. De wet stelt niet dat de vergadering binnen drie weken na het verzoek moet plaatshebben, maar alleen dat binnen die termijn het nodige voor de bijeenroeping moet gedaan worden en daarna de vergadering moet plaatshebben binnen een redelijke termijn. Aan die vereisten is ten deze voldaan, zodat er geen hoogdringendheid is.

Demunck e.a. t./ Nollet e.a.

Gezien de dagingen van 31 mei 1968, waarbij eisers jegens verweerders vorderen:

— de bijeenroeping van een buitengewone algemene vergadering der N.V. Middenstand van Wevelgem, met volgende dagorde:

1) wijziging van de statuten:

a) art. 20, eerste lid te wijzigen als volgt: «De vennootschap wordt beheerd door een raad van beheer bestaande uit minstens drie leden»;

b) art. 23: «De duur van het mandaat der beheerders en commissarissen bedraagt zes jaar»;

2) vaststelling van het ontslag van rechtswege, wegens niet-ervulling van de voorschriften van art. 57 en 69 der vennootschapswet en art. 22 en 23 der statuten, der beheerders en commissarissen, en voor zoveel nodig herroeping;

3) benoeming van nieuwe beheerders en commissarissen;

— de aanstelling van een gerechtelijke mandataris, hebbende als opdracht binnen de 48 uur na uitspraak van het tussen te komen vonnis, voormelde buitengewone algemene vergadering met voormelde dagorde, per aangetekend schrijven te sturen aan alle aandeelhouders, bijeen te roepen ter maatschappelijke zetel, op minstens acht dagen en hoogstens veertien dagen;

— dat deze aan te stellen mandataris de bijeen te roepen algemene vergadering zal voorzitten, het bureau samenstellen, met inbegrip van de stemopnemers, en er alle rechten en plichten zal waarnemen die krachtens de wet en de statuten toekomen aan de voorzitter van de beheerraad of de beheerraad of de voorzitter ener algemene vergadering;

— dat er verbod zal opgelegd worden aan Robert Nollet nog in enigerlei handeling op te treden als beheerder, of voorzitter van de beheerraad;

kosten lastens de gedaagden;

Gehoord alle partijen in haar middelen en besluiten;

Overwegende dat eisers, optredend de drie eerste als beheerder van de N.V., de derde als commissaris, alsook

in hoedanigheid van aandeelhouders en van volmachtdragers van een vijfde der aandeelhouders van de N.V., door aangetekende brief dd. 7 mei 1968 aan de beheerraad de samenroeping van een buitengewone algemene vergadering gevraagd hebben met als dagorde hetgeen hierboven vermeld is onder de nrs. 1, 2 en 3;

Overwegende dat de drie eerste eisers de verweerder Robert Nollet, voorzitter van de beheerraad, aangemaand hebben onverwijld de beheerraad bijeen te roepen ten einde de gevorderde samenroeping van de algemene vergadering te doen;

dat de vergadering van de beheerraad heeft plaats gehad op 17 mei 1968, alwaar er beslist werd (ook door de eisers) de algemene vergadering te doen plaats hebben op 4 juli 1968 met de dagorde als hierboven;

Overwegende dat eisers, in dezelfde hoedanigheid als hierboven maar niet meer als volmachtdragers van een vijfde der aandeelhouders van de N.V., zo verklaard ter pleitzitting, aanvoeren dat de bijeenroeping van de algemene vergadering diende te geschieden binnen de drie weken (art. 201, 5e lid Vennootschapswet) en deze termijn verstreken is sedert 20 mei 1968 zonder dat de aandeelhouders tot de algemene vergadering werden opgeroepen;

dat derhalve eisers, zelfs ten individuele titel, voorhouden het recht te hebben een gerechtelijk mandataris te doen aanstellen door de Voorzitter van de rechtbank zetelend in kortgeding, met opdracht zoals gevraagd in de daging (zie hierboven);

dat deze maatregel zich des te meer opdringt daar Robert Nollet, op de algemene vergadering van 1963 voor zes jaar werd benoemd, dit in strijd met art. 23 van de statuten der N.V. vermits dit mandaat beperkt is tot vier jaar, zodat hij als voorzitter van de beheerraad van rechtswege als ontslagnemend moet beschouwd worden, hetgeen ook moet vastgesteld worden door de algemene vergadering, aan welke beheerder trouwens door Ons verbod moet opgelegd worden nog in enigerlei handelingen als voorzitter van de beheerraad of als beheerder op te treden;

dat ten slotte de beheerraad het minimumaantal (9) leden niet omvat zoals door de statuten vereist, zodat ook om die reden dringend de algemene vergadering moet samengeroepen worden ten einde het aantal statutair vereiste beheerders te benoemen;

Overwegende dat volgens verweerders de vordering onontvankelijk is daar de huidige vraag tot samenroeping van de algemene vergadering enz., niet uitgaat van de aandeelhouders, vertegenwoordigende het vijfde van het kapitaal;

maar dat de eerste drie eisers hier optredend als beheerders van de N.V. ertoe gerechtigd zijn de andere beheerders (verweerders) te dagvaarden tot nakoming van hun verplichting de buitengewone algemene vergadering op te roepen na het hun gedane verzoek door een vijfde van de aandeelhouders, zodat de vordering minstens uit hoofde van deze eisers onontvankelijk is;

Overwegende dat de verweerders ook de onbevoegdheid van de kortgedingrechter inroepen;

Overwegende dat door de rechtsleer en de rechtspraak algemeen aangenomen wordt dat in geval de beheerraad nalaat in te gaan op het verzoek van de aandeelhouders tot verplichte bijeenroeping van de algemene vergadering, de rechtbank in kortgeding bevoegd is om de nodige maatregelen te bevelen opdat de algemene vergadering zou kunnen gehouden worden, bv. door een bewindvoerder te benoemen met de opdracht als hierboven;

Overwegend dat volgens verweerders Wij in alle geval onbevoegd zijn wegens gebrek aan hoogdringendheid;

Overwegende dat art. 201, 5e lid van de Vennootschapswet niet stelt dat de algemene vergadering moet plaats hebben binnen de drie weken na het aan de beheerraad gedane verzoek maar alleen dat binnen deze termijn het

nodige moet gedaan worden voor de oproeping van de aandeelhouders en daarna de algemene vergadering moet plaats hebben binnen een redelijke termijn ;

dat in casu het vaststaat dat de beheerraad van de N.V. beslist heeft dat de algemene vergadering zal plaats hebben op 4 juli 1968 met dezelfde dagorde zoals gevraagd, terwijl er ter pleitzitting niet betwist werd dat sedert de daging de nodige formaliteiten vervuld worden ten einde de voorziene algemene vergadering op deze datum te laten doorgaan ;

dat in deze omstandigheden de vraag van eisers niet hoogdringend blijkt te zijn en in alle geval ongegrond is ;

Overwegende dat aan het feit dat Nolleet geen beheerder van de N.V. meer zou zijn en de beheerraad niet het minimumaantal leden meer zou bevatten, niet dringend moet verholpen worden daar al deze punten op de dagorde staan van de algemene vergadering van 4 juli 1968 en alsdan een oplossing kunnen vinden ;

Overwegende dat Wij niet bevoegd zijn om aan Nolleet verbod op te leggen nog in enigerlei handeling op te treden als beheerder of voorzitter van de beheerraad, daar het geschild over dezes hoedanigheden een betwisting over de grond uitmaakt ;

Om deze redenen,

Wijzende ten voorlopige titel, alle rechten van partijen ongedeerd blijvend ;

Verklaren de vordering ontvankelijk ;

Verklaren Ons bevoegd, maar onbevoegd op grond van gemis aan onverwijld spoed ;

Verklaren Ons onbevoegd om aan Nolleet het gevraagde verbod op te leggen ;

Veroordelen verweerders tot de helft van de kosten alsmede tot de gebeurlijke uitvoeringskosten, de overige kosten lastens eisers blijvend ;

Verklaren dit bevelschrift uitvoerbaar bij voorraad, niettegenstaande elke voorziening en zonder borgstelling.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE OOSTENDE

2e Kamer. — 24 juni 1969.

Voorzitter : M. Dehondt.

Referendaris : M. Six.

Advocaten : Mrs. Denys loco D'Hooghe en Gevaert

Vennootschappen. — Feitelijke. — Cessie van schuldvordering. — Gevolgen tegenover de schuldenaar.

De overdracht van een schuldvordering van een onregelmatige vennootschap aan een van haar vennoten met de bedoeling de voorschriften van de artikelen 4 en 11 van de wet op de handelsvennootschappen te omzeilen, is nietig. In alle geval kan de overdracht aan de cessionaris niet meer rechten verlenen dan die waarover de onregelmatige vennootschap beschikte.

Tack t./ P.V.B.A. Almotra

Gezien de daging van 27 september 1968 en de besluiten van partijen ;

Overwegende dat het inleidend exploit vermeldt dat de « feitelijke vennootschap Gebroeders Tack » een schuldvordering ten overstaan van verweerster bezat wegens uitgevoerde werken en dat één der twee vennoten nl. Tack Georges, bij akte van 20-9-1968 zijn aandeel in deze schuldvordering aan eiser (de andere vennoot) heeft afgestaan.

Aldus dagvaardt Tack Raphaël in betaling van deze hem afgestane inschuld van 87.723 fr. met 4.605 fr. intresten ;

Overwegende dat de verweerster de vordering « niet toelaatbaar » acht, minstens besluit dat de vraag te verminderen is met 49.284 fr.

Overwegende dat door de uitleg van verweerster ter zitting is gebleken dat zij de vordering onontvankelijk acht omdat de gebroeders Tack, waarmee zij heeft gecontracteerd, een « feitelijke » vennootschap vormend, één der vennoten, spijs de zo beweerde overdracht van schuldvordering, niet gerechtigd is de actie van de vennootschap in te leiden ;

Overwegende dat eiser in duidelijke bewoordingen verrat in het inleidend exploit het bestaan van een « feitelijke vennootschap tussen hem en zijn broeder Georges Tack, handel drijvend onder de benaming « Gebroeders Tack » aanvaardt ;

Overwegende dat verweerster klaarblijkelijk gehandeld heeft met deze vennootschap en deze een eventuele schuldvordering tegenover haar bezit ;

Overwegende dat — op gevaar af een middel van niet ontvankelijkheid te zien opwerpen, nl. gemis aan publicatie van de stichtingsakte alsook het gebrek aan inschrijving in het handelsregister, de vennootschap « Gebroeders Tack » bezwaarlijk de eis kan instellen.

Dat verweerster tegenover een vordering ingeleid door al de vennoten « ut singuli » kan invoeren dat zij niet met deze vennoten doch met de vennootschap handelde ;

Overwegende dat de overdracht van schuldvordering aan één der vennoten hier moet aangezien worden als een louter expedient om te pogen de eventueel niet ontvankelijke eis van de vennootschap te doen aanvaarden ;

Overwegende dat de principes van het vennootschapsrecht voorstellen dat, wanneer meerdere personen zich verenigen met het oog op een voortgezette handelsactiviteit en aldus een vennootschap tot stand brengen, zij daarbij zekere vormen moeten eerbiedigen, die in de eerste plaats als doel hebben aan derden zekere waarborgen te bieden.

De verplichtingen van schriftelijke akte en publiciteit worden door art. 4 en 11 der S.W. op de handelsvennootschappen gesanctioneerd ;

Overwegende dat de zo beweerde overdracht van schuldvordering louter als doel had deze wetbepalingen te omzeilen, dat zij derhalve ongeoorloofd was, met bedrieglijk inzicht werd gesteld en als dusdanig nietig is op grond van art. 1131 B.w.

Overwegende dat zelfs indien gezegde overdracht nog aan de werkelijkheid zou beantwoorden, ze nog aan de overnemer niet meer rechten zou kunnen verlenen dan deze waarover de overlater beschikte.

(Advies Proc. Generaal Ganshof van der Meersch vóór arrest Cass. 28-6-68 R.W. 1968-1969 kol. 299 — inzonderheid kol. 307 ;)

(Hrb. Brussel 12 juni 1967 — Rev. prat. soc. 1968 — blz. 37 ; Fredericq, Traité - IV nr. 145.

Van Ryn - examen de jurisprudence - Rev. crit. j.b. 1951 blz. 136 nr. 14 ;)

Overwegende dat eiser aldus geen vordering tegenover de verwerende vennootschap bezit en zijn vraag niet onontvankelijk doch ongegrond is ;

Om deze redenen :

De rechtbank, statuerende op tegenspraak ; gelet op artikel 2 van de taalwet van 15 juni 1935 ; alle meerdere middelen en besluiten als ongegrond van de hand wijzend ;

Verklaart de eis ongegrond ;

Verwijst eiser tot de kosten.

NOOT. — Verg. Kooph. 4 januari 1956, J.C.B. 1956, 305, betreffende het geval waarin de cedent niet in het handelsregister ingeschreven was.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT **rechtdoende in zaken van koophandel.**

2e Kamer, — 28 mei 1969.

Voorzitter: M. Pexsters.

Rechters: M. Schoé en Mevrouw Vanstreels

Advocaat: Mr. Panier.

Gerechtelijk Wetboek. — Gerechtsbrief. — Die niet kan bezorgd worden aan de geadresseerde door dezès nalatigheid. — Behoudt zijn waarde.

Gedagvaard aan zijn woonplaats, was gedaagde op inleidende zitting verschenen. Voor de toepassing van art. 751 gerechtelijk wetboek stuurde de griffier hem een gerechtsbrief.

Daar het feit dat de gerechtsbrief gedaagde niet bereikte te wijten is aan de nalatigheid van gedaagde die, verhuisd zijnde, zich niet de moeite getroost heeft de post, de gemeenteoverheid of de griffie op de hoogte te brengen van zijn nieuwe verblijfplaats, blijft de gerechtsbrief zijn waarde behouden.

N.V. Westerling t./ Geets.

Overwegende dat aanlegster vraagt dat verweerder zou veroordeeld worden tot betaling van een bedrag van 9.901 fr., voor achterstallige premies, intresten en kosten, ingevolge twee verzekeringskontrakten door verweerder met aanlegster gesloten (polissen nrs. 305, 882 en 305, 380);

Overwegende dat de eis ontvankelijk is;

Overwegende dat verweerder verstek laat gaan;

Overwegende dat aanlegster vraagt dat het vonnis tegensprekelijk zou zijn, gezien de door haar gevoerde procedure volgens art. 751 van het gerechtelijk wetboek;

Overwegende dat verweerder verschenen is op de inleidende zitting en verklaarde de eis te betwisten waarop de zaak tegensprekelijk werd uitgesteld op 2 april 1969;

Overwegende dat aanlegster verweerder op 28 januari 1969 per aangekende brief liet weten dat gedurende één maand haar stukken ter inzage lagen ter griffie;

Overwegende dat volgens notitie van de postdienst deze brief door verweerder niet werd afgehaald;

Overwegende dat op 14 maart 1969 aan verweerder een gerechtsbrief werd verzonden ingevolge art. 751 van het gerechtelijk wetboek;

Overwegende dat de inleidende dagvaarding werd betekend in de woonplaats van verweerder sprekende met de echtgenote;

Overwegende dat deze gerechtsbrief niet kon overhandigd worden aan verweerder, waarop hij werd afgegeven aan het Politiekommissariaat te Hasselt, alwaar hij door verweerder niet werd afgehaald binnen de termijn door de wet voorzien;

Overwegende dat volgens de gegevens van de burgerlijke stand te Hasselt verweerder zijn woonplaats had te Hasselt, St. Corneliusstraat, 9, tot 31 maart 1969, waarna verweerder werd overgeschreven op de Rozenstraat, nr. 2;

Overwegende dat de inleidende dagvaarding werd betekend en de gerechtsbrief werd verzonden aan de « woonplaats » volgens de gemeentelijke administratie en de stukken van het geding;

Overwegende dat de voorwaarden gesteld door art. 751 van het gerechtelijk wetboek werden vervuld en de gerechtsbrief zijn rechtswaarde behoudt;

Overwegende dat het feit dat de gerechtsbrief verweerder niet bereikte zijn oorzaak vindt in ofwel de nalatigheid van verweerder, die zich de moeite niet getroostte de gerechtsbrief af te halen, ofwel zijn nalatigheid de postrijen, de gemeenteoverheid en de griffie op de hoogte te stellen van zijn nieuwe verblijfplaats of ten minste zijn

brievenbus te controleren in zijn oude woonplaats, totdat zijn woonplaats officieel was overgeschreven op het nieuwe adres;

Overwegende dat bijgevolg dit vonnis dient tegensprekelijk uitgesproken;

Overwegende dat volgens de bijgebrachte polissen de eis bewezen is ten bedrage van:

4 x 606 F = 2.424 F

4 x 1514 F = 6.056 F

8.480 F

Overwegende dat de andere gevorderde bedragen niet bewezen zijn;

.....

NOOT. — De gerechtsbrief was verstuurd op 14 maart 1969. Daar op de woonplaats van gedaagde (woonplaats in de zin van art. 36 gerechtelijk wetboek) niemand werd aangetroffen, werd een bericht in de bus achtergelaten en de brief werd aan het politiecommissariaat bezorgd. Op 25 maart 1969 kwam de brief terug op de griffie. Gedaagde liet zich op zijn nieuwe woonplaats inschrijven op 31 maart 1969.

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE GENT.

17 september 1968.

Advocaten: Mrs. De Pauw en Le Paige.

Vennootschappen. — Echtgenoten die samen handel drijven. — Feitelijke vennootschap. — Aquiliaanse vordering van de vennoten ut singuli. — Ongegrond wegens gemis aan rechtsverhouding.

Een man en een vrouw, echtgenoten, die samen handel drijven (boekhandel), hebben een uitgever-boekhandelaar tot schadevergoeding gedagvaard op grond dat hij 10 % korting geeft aan scholen in strijd met een reglement, dat hem bindt, van de Vereniging tot Bevordering van het Vlaamse Boekwezen.

Daar blijkt dat eisers ten aanzien van derden voorkomen als een handelsvennootschap (zie nader het vonnis) die geacht wordt een vennootschap onder gemeenschappelijke naam te zijn, bestaat er geen Aquiliaanse rechtsverhouding tussen eisers, die ut singuli optreden, en gedaagde, die als derde gerechtigd is de feitelijke vennootschap voor bestaande te houden. De bewering van eisers dat er tussen echtgenoten geen vennootschap, — onregelmatig naar de vorm — kan bestaan, is niet steekhoudend. De vordering wordt afgewezen als ongegrond wegens gemis van rechtsverhouding.

Meyers en Trefois t./ N.V. Jozef Van In & C°.

Van verweerster wordt de betaling gevorderd van een bedrag van 475.000 fr. dat de materiële en extrapatrimoniale schade vertegenwoordigt die aanleggers geleden hebben door de schuld van verweerster daar zij als uitgever en boekhandelaar kortingen van 10 % aan scholen heeft toegekend, o.m. de Gesubsidieerde Lagere Jongensschool te Gentbrugge, niettegenstaande een reglementswijziging van 16-5-1967 die uitgaat van de algemene leden-vergadering der « Vereniging ter Bevordering van het Vlaamse Boekwezen » te Antwerpen gevestigd en die verweerster bindt, beslist heeft dat het verboden is aan scholen kortingen toe te kennen;

Ten aanzien van deze vordering stelt verweerster een exceptie van niet ontvankelijkheid daar op grond van de

artikelen 4 en 11 der samengeordende wetten op de handelsvennootschappen, aanleggers die beweren dat zij samen handel drijven en volgens verweerster een vennootschap onder gemeenschappelijke naam uitmaken, niet bewijzen dat een stichtingsakte van deze vennootschap werd opgesteld en gepubliceerd;

Vervolgens, besluit verweerster tot de onontvankelijkheid, minstens tot de ongegrondheid van deze vordering daar aanleggers niet optreden als vennoten «ut singuli» maar als een vennootschap onder gemeenschappelijke naam en zij uit naam van deze vennootschap geen eigen rechten kunnen doen gelden; dat kortom, verweerster de aquilische rechtsverhouding met aanleggers, individueel genomen, betwist daar de schade niet door hen persoonlijk maar door de vennootschap geleden werd;

Overwegende dat de op art. 4 en 11 der gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen gesteunde exceptie van niet ontvankelijkheid zonder grond is, nu de vordering is ingesteld door aanleggers die gezamenlijk en in eigen naam optreden;

Dat deze vordering niet van een vennootschap uitgaat wat door de meldingen van het eksplaat van rechtgang voldoende aangetoond wordt, zodat de t.o.v. de vennootschap bij art. 11 al. 3 van voornoemde gecoördineerde wetten bepaalde exceptie van niet ontvankelijkheid ten deze niet geldt;

(Kph Brussel, 23-1-1958 — Jur. Comm. Brux. 958, blz. 311 (zie motivering in fine); Kph Brussel, 8-6-1960 — Rev. Prat. Soc. 1963, blz. 97; Rb Kortrijk, 26-6-1958, R.W. 1958/1959, kol. 1156; Rb Brussel, 17-11-1958 — J.P. 1960, blz. 4; Kph Brussel 10-1-1959 — Jur. Comm. Brux. 1959, blz. 347; Brussel (Veren. Kamers) 13-2-1967 — Rev. Prat. Soc. 1967, blz. 106; Kph Gent (2° Kamer), 26-3-1968 — inzake Vyncke H. & R./Swatvaegher onuitgegeven; R.C.J.B. 1967 — Exam. de Jur. — Les Sociétés Commerciales, nrs. 31 blz. 321);

Overwegende dat waar verweerster ten aanzien van het voorwerp van het geschil het rechtsverband met aanleggers betwist, deze betwisting niet op de al dan niet ontvankelijkheid van de vordering dan wel op de al dan niet gegrondheid van deze vordering betrekking heeft;

Dat immers, deze betwisting het bodemgeschil raakt nu er dient te worden uitgemaakt of aanleggers die wel de hoedanigheid hebben om in persoonlijke naam en gezamenlijk de vordering in te leiden, al dan niet titularis zijn van het recht op herstel van de schade dat zij inroepen en waarvan verweerster beweert dat het aan de vennootschap toebehoort (Zie in fine de noot van P. Van Ommeslaghe sub. Brussel, 26-5-1961 — Rev. Prat. Soc. 1963, blz. 101);

Overwegende dat verweerster tot het bewijs gehouden is van het bestaan van een vennootschap tussen aanleggers en dit bewijs door alle rechtsmiddelen met inbegrip van vermoedens mag geleverd worden nu uit het enkel feit dat bepaalde personen samen handel drijven niet kan worden afgeleid dat hierdoor noodzakelijk een vennootschap onder gemeenschappelijke naam tot stand is gekomen (Passelecq — Sociétés Commerciales, nr 5815; Les Nouvelles-Droit Commercial B III-blz. 149);

Overwegende dat verweerster dit bewijs bijbrengt en derhalve terecht het tussen haar en aanleggers tot stand gekomen rechtsverband aanvecht;

Dat immers de voorgelegde stukken aantonen dat aanleggers handel drijven onder de benaming Boekhandel Meyers-Trefois zoals blijkt uit de opgave tot wijziging van hun handelsregister dd. 21-5-1959, folio 2665 en wat overigens door aanleggers zelf bij besluiten toegewezen wordt;

Dat de gezamenlijke uitoefening van deze regelmatig en openlijk voortgezette handel onder de loutere firmanaam waarin dus meerdere namen voorkomen reeds op het bestaan van een vennootschap wijst, eveneens blijkt uit de dagvaarding vermits aanleggers zelf erkennen «samen

handel te drijven onder de naam» boekhandel Meyers-Trefois»;

Dat tenslotte zo het noodzakelijk is dat de firmanaam gebruikt wordt met de uitdrukkelijke of stilzwijgende toestemming van de betrokkenen en niet door één onder hen zonder kennis van andere, aanlegger Meyers uitdrukkelijk toegeeft dat zijn echtgenote akkoord ging met de gebruikte gemeenschappelijke naam (raison sociale) vermits zij zich daartegen nooit heeft verzet;

Overwegende dat het vermoeden van het bestaan van een vennootschap tussen de aanleggers gesteund op deze uiterlijke kentekenen, weliswaar kan verijdelend worden door het tegenbewijs vermits het enkel gaat om een feitelijk vermoeden «juris tantum» (Kph. Oostende, 4-11-1959 — R.W. 1959/1960 kol. 1077);

Overwegende dat aanleggers dit tegenbewijs niet leveren;

Dat de door hen als ongelukkige formulering betitelde bewoordingen der inleidende dagvaarding «samen handel drijvend» niet van aard is bij verweerster als derde de werkelijkheid van een vennootschap tussen beide te ontzenuwen temeer daar van verweerster de veroordeling gevorderd wordt «om aan eisers te betalen» en bovendien de hoger aangehaalde uiterlijke kentekenen, duidelijk aantonen dat zij zich tegenover derden als deel uitmakende van een vennootschap hebben gedragen;

Dat overigens, aanleggers spijs deze ongelukkige formulering niet ontkennen dat zij tegenover het publiek samen openlijk en duurzaam handel drijven;

Dat vervolgens, de bewering van aanleggers niet steekhoudend is dat als echtgenoten er tussen hen geen vennootschap, — onregelmatig naar de vorm — kan bestaan (R.C.J.B. 1951 — Exam. de Jur. — Les Sociétés Commerciales nrs 10 en 11, blz. 134; Brussel, 24-5-1960 — J.T. 1960, blz. 702);

Dat tenslotte, de enkele inschrijving van heer Meyers in het handelsregister voor de uitbating van het «Beekbedrijf Meyers-Trefois» geenszins betekent dat zijn echtgenote in werkelijkheid aan deze handelsbedrijvigheid vreemd is gebleven (Rb. Brussel, 17-11-1958 — op. cit.);

Overwegende dat op grond van hetgeen voorafgaat er dan ook mag aangenomen worden dat aanleggers ten aanzien van derden voorkomen als een handelsvennootschap die geacht wordt er één onder gemeenschappelijke naam te zijn en dienvolgens geen aquilische rechtsverhouding bestaat tussen verweerster en aanleggers die «ut singuli» optreden, terwijl verweerster, als derde, zelfs bij gemis aan bekendmaking van een stichtingsakte van de vennootschap, ertoe gerechtigd is deze schijn naar buiten toe te doen gelden en de feitelijke vennootschap voor bestaande te houden nu volgens art. 2 van de gecoördineerde wetten op de handelsvennootschappen, de vennootschap onder gemeenschappelijke naam over een rechtspersoonlijkheid beschikt onderscheiden van die der vennoten, en derhalve haar bestaan volstaat opdat zij rechtspersoonlijkheid zou bezitten buiten voormelde bekendmaking of zonder welke schriftelijke vaststelling ook van haar stichting (Kph. Brussel, 11-6-1960 — Rev. Prat. Soc. 1963, blz. 100; Kph. Brussel, 10-1-1959 op cit; Brussel, 13-2-67 op cit.; Kph. Luik, 11-3-1966 Rev. Prat. Soc. 1966, blz. 262; T.P.R. 1967 — Vennootschappen — Overzicht van Rechtspraak (1964-1967), nrs 68 en 70, blz. 664);

Op die gronden,

De Rechtbank,

Maakt melding van de toepassing van art. 2 en 30 tot 42 der wet van 15 juni 1935 op het taalgebruik in gerechtszaken;

Beslist op tegenspraak, na alle meeromvattende en strijdige besluiten te hebben verworpen;

Verklaart de vordering ontvankelijk maar wijst ze af als ongegrond;

Veroordeelt aanleggers tot de kosten van het geding.

NOOT. — Wat men pleegt een feitelijke vennootschap te noemen is een vennootschap met rechtspersoonlijkheid. Men zou beter van een onregelmatige vennootschap spreken (Procureur-generaal Ganshof van der Meersch, R.W. 1968-1969, 301 en 303 in zijn conclusie bij Cass. 28 juni 1968).

Claude Champaud (Revue trimestrielle de droit commercial, 1968, 1065, nr. 7) geeft een proeve van rangschikking van de situaties die men als « feitelijke vennootschap » kwalificeert of wil kwalificeren: 1) de werkelijke economische associatie van ambachtslui of handelaars; 2) de situatie van een man en een vrouw die in concubinaat leven; 3) de echtgenoten; 4) de niet georganiseerde onverdeeldheid of medeïgendom; 5) allerhande toestanden waarin men tracht een firmavennootschap te zien: de verhoudingen tussen vennootschappen van een zelfde groep of tussen een vennootschap en haar filiaal, tussen een vennootschap en haar gewone leverancier, tussen promotors van een op te richten maatschappij.

De rechtspraak aanvaardt dat er een onregelmatige vennootschap tussen echtgenoten kan bestaan, maar daartoe is natuurlijk vereist dat de elementen van een zodanige vennootschap voorhanden zijn (Cass. fr. 5 december 1967, Rev. tr. dr. comm. 1968, 389, nr. 4 m.n. R. Houin).

Het bovenstaande vonnis is verder nog interessant omdat daarin het probleem behandeld is van een Aquiliaanse rechtsvordering van een onregelmatige vennootschap tegen een derde. Echter maakt het niet duidelijk waarom de fout van een lid van de VBVB, bestaande in de overtreding van het reglement van die vereniging, als een Aquiliaanse fout ten opzichte van een ander lid aan te merken is.

Het vonnis verklaart de vordering ongegrond. Inderdaad, de persoon die schadevergoeding vordert, is niet degene die de beweerdte schade heeft geleden. Er kan hier geen sprake zijn van onontvankelijkheid (conclusie van wnd. Procureur-generaal Ganshof van der Meersch bij Cass. 17 mei 1968, J.T. 1968, 512 onder VII).

C. Canepael

BOEKBESPREKING

Pedro DELAHAYE. — *Répertoire Décennal de la Jurisprudence Belge.* — 1956 - 1965.

Tome Cinquième. Impôts — Myxomatose.

Tome Sixième. Nantissement — Révocation.

Brussel. Etablissement Emile Bruylant, 1969. — 575 en 689 blz.

Zeer vlug achter elkaar zijn het 5e en het 6e deel verschenen van het groot tienjaarlijks repertorium der Belgische rechtspraak over de periode 1956 tot 1965.

Dit grote werk dat destijds door Jammart begonnen werd wordt thans voortgezet door de heer Pedro Delahaye, raadsheer in het Hof van Cassatie.

De thans verschenen delen hebben al de kwaliteiten van hun voorgangers: volstrekte volledigheid, nauwgezette classificatie en voortreffelijke verzorging.

Ieder weet welk aanzienlijk aandeel deze uitgave heeft aan de rechtspraktijk en ook aan de wetenschappelijke beoefening van het recht. Men vindt hier trouwens het volledig overzicht van al wat in de laatste 10 jaren gevonden is op alle mogelijke gebieden van het recht en bekomt aldus een merkwaardig beeld van de jongste rechtsevolutie.

Charles VAN REEPINGHEN e.a. *Recueil de Jurisprudence Belge.* — *Jurisprudence de l'Année 1968.* — Brussel F. Larcier. 1969, 511 blz.

Het jaarlijks repertorium van de Belgische rechtspraak, uitgegeven door het Huis Larcier, is regelmatig verschenen op de vastgestelde datum. Het is een kostbaar bezit voor al de Belgische juristen. Het ontslaat hen van tijdrovende opzoekingen in alle mogelijke tijdschriften en geeft hun een volledig overzicht van hetgeen in het laatste jaar door al de Belgische rechtsmachten gevonden werd.

Dit nieuw deel vult een reeks aan die een onmisbaar werkinstrument is geworden, zo voor de praktijk als voor de wetenschap.

BALIELEVEN

Verslag over het VIIe Kongres van de Internationale Vereniging van Jong Advocaten.

Duizend lichtjes in de nacht. Ons vliegtuig, een drie-straler van de Lufthansa, maakt zich klaar om te landen. Een half uur geleden, toen wij nog over Cyprus vlogen, heeft de piloot ons verwittigd dat Beiroet in aantocht was. Het is nu 7.30 uur 's avonds.

Duizend krekels in de nacht. Het trapje leidt ons van de aangename koelte binnen het vliegtuig naar het fel belichte en oververhitte asfalt buiten. Met automatische wapens uitgeruste schildwachten hebben reeds bij het toestel post gevat. Dit land heet ons van harte welkom (« Achlan oea sachlan ») doch herinnert er ons aan dat het nog steeds strijd voert. Overal zijn er schuilplaatsen tegen luchtaanvallen. Uw correspondent kiest de uitgang van de luchthaven, waar de ALJA afdeling Libanon hem een warm onthaal zal bezorgen.

Duizend glimlachen en duizend keer nog « Achlan oea sachlan », het heet « Wees van onze familie en bevele over dit, ons huis of ons land, alsof het je eigen ware ». Verwonderlijk dat er hier te lande niettemin verbijsterend weinig machtsvernamen plaats vinden. Dat de magische woorden slechts een teken van oosterse beleefdheid vormen, wordt Uw correspondent snel diets gemaakt.

Van 21 tot 30 september 1969 vergadert de Internationale Vereniging van Jonge Advocaten voor de zevende maal. Weldra zullen meer dan 300 advocaten en genodigden afkomstig van 31 landen uit de drie thema's van het kongres kiezen: (1) rechtsproblemen in verband met de overplanting van menselijke organen; (2) de toekomst van de jonge advocaat en (3) de bepaling van het wetstelsel toepasselijk op de verkoopsovereenkomsten van goederen.

Net zoals alle kongressen, begint ook dit kongres met een plechtige openingszitting. Namens de President van de Libanese Republiek begroet ons de (nu afgetreden) minister van justitie. Siawfik Oeazzan, dadelijk opgevolgd door de Heer Stafhouder van de Balie te Beiroet en de Voorzitter van de afdeling Libanon van de Vereniging, onze vriend Moesa Prince, dit alles in het sobere decor van het Unesco-paleis, opgefrist met mini-palmbomen in potten en afwisselend verlicht naar gelang de zekeringen gesmolten of hersteld zijn, terwijl links, rechts en in het centrum geflitst wordt voor rekening van pers en televisie. Woorden van dank worden uitgesproken door vriend John Young, president van de Vereniging.

Openingsplechtigheden zijn dikwijls vermoedend: een uitstap naar Byblos was de rijke beloning voor hen die de huidige had bijgewoond en ook voor de anderen. Een mooie, brede weg verbindt alle voornaamste aan de kust gelegen steden van Libanon met elkaar van Tripoli in het noorden tot Tyr in het zuiden, via Byblos, Beiroet en

Sidon. Iedere bocht van deze weg bezorgt de gespannen bezoeker van deze streek een nieuw landschap waarin zich steeds licht, zee en berg doch telkens in andere verhoudingen als drie elementen vermengen. Juwelen op deze achtergrond komen achter elkaar onaangeroerd te voorschijn: een sierlijk kasteeltje uit de tijd der kruisvaarders, een oude turkse brug, een romeins aquaduct. Maar Byblos, de hoofdstad der Feniciërs, «de oudste stad ter wereld» (zo kent Uw correspondent er minstens vier) blijft een onvergetelijke ontdekking. Machtig en zegevierend beschermt het kasteel der kruisvaarders een bijna met de grond gelijk gemaakte klein stad, welke zich tot aan de dichtbij gelegen zee uitstrekt. Wonder der tijden, de plaats waar vroeger eens de haven lag, bestaat nog altijd en in de stilte van de zonsondergang in het westen, wanneer reeds de schemering de hoge bergen langzaam bestijgt, waagt zich de verbeelding de vorm van eigenaardige zeilboten te ontwaren, waarvan de bemanningsleden elkaar in een vreemde taal aanroepen. Maar tot deze taal behoort 's werelds eerste alfabet en deze zeevaarders hebben nieuwe werelddelen ontdekt, en hun beschaving hebben zij naar deze landen gebracht. Stomme getuigen van deze tijden, naast een eeuwenoude olijfbom, staan nu vier zuiltjes over de rustende stad te waken.

Een warme dag was het geweest en warme dagen, ook in Libanon, hebben het nadeel in de keel van Uw correspondent een pijnlijk gevoel te doen ontstaan waartegen hem reeds verschillende stillende middelen bekend zijn. Een gevarieerde selectie van deze middelen werden hem in overvloed ter beschikking gesteld tijdens een bijzonder luisterrijke welkomstreceptie welke 's nachts op de openluchtterrassen van Hotel Carlton door de Vereniging van Jonge Advocaten van Libanon aan alle deelnemers aangeboden werd. Dit was voor velen het ogenblik van het wederzien en een beter gepaste atmosfeer kan men zich moeilijk indenken. Tot diep in de nacht weerklonken alle talen van de wereld door de hemelse gewelven van de openluchtterrassen en in de afgronden van de leeggedronken glazen.

Na per groep werkvergaderingen te hebben bijgewoond zoals het programma het verkondigt, vertrekt het kongres in de namiddag van de tweede dag naar de grotten van Jeita. Dit bezoek is nochtans voorafgegaan door een lunch aan de oevers van de Nahr el-Kalb, de rivier van de Hond, op amper tweehonderd meters van de plaats waar de legers van Ramses II, van Alexander van Macedonië, de romeinse legioenen, de kruisvaarders, de Turken en nog vele anderen hun gedenktekens hebben achtergelaten, dikwijls gebeeldhouwd in de steile rots van de bergengte. Arabische keuken is waarschijnlijk geschoeid op de leest van arabische smaak, alleszins niet naar deze van vele kongresdeelnemers. De praal en pracht van de grotten van Jeita zou hen weldra, minstens voorlopig, aan iets anders doen denken tijdens een wandeling welke ongeveer twee volle uren in beslag moest nemen.

Daar ook deze dag vermoeiend en warm was geweest en vermits warmte bij Uw correspondent een pijnlijk gevoel in de keel verwekt... Privé avondmaal bij libanese confraters stond op het programma. Niets overtreft een persoonlijk onthaal. Een van de bijzonderheden van alle kongressen van de Internationale Vereniging van Jonge Advocaten is steeds geweest het inrichten van deze privé diners tijdens dewelke elkeen de gelegenheid wordt gegeven met het tehuis van zijn gastheren nader kennis te maken. Ook Beiroet was geen uitzondering en wij zullen allen de meest prettige herinneringen bewaren aan de openhartigheid en gastvrijheid van onze libanese confraters en hun charmante echtgenoten.

Traditiegetrouw wordt de derde dag met werkvergaderingen per groep ingehuldigd. Traditiegetrouw ook stapte het kongres 's namiddags de reiswaagens in. Het Paleis van Beiteddine van de Emiers van Libanon zal zo grondig mo-

gelijk bezocht worden. Na door bananen- en sinaasappelkwekerijen langsheen de kust te hebben gereden, slaan de wagens de schilderachtige bergweg in, welke door tal van kleine dorpjes voert. In deze dorpjes wonen nog vele makkelijk aan hun typische kleeddracht te herkennen Druzen. Hun godsdienst is geheim gebleven en niet alle Druzen kennen er de diepe betekenis van. Algemeen wordt aangenomen dat hij afgeleid is van de griekse wijsbegeerte. Terwijl hierover en ook nog over de beweerde bloedzuchtigheid van de Druzen in de wagens fel wordt gepraat, naderen wij het wonder van Beiteddine, thans het officiële zomerverblijf van de President van de Libanese Republiek. Oosterse paleizen spreken tot de verbeelding, meestal omdat zij slechts herinneringen zijn uit jeugdboeken. Dit paleis echter, compleet met kasteelplein, garnizoenen, binnenkoer, harem, turkse baden, raadkamers, receptiehallen en privé appartementen, was geen sprookje meer, en wanneer opnieuw 's avonds zich de zon gloeiend in de zee dompelde, ver beneden in het dal, en de libanese kleuren boven de garnizoensgebouwen gestreken werden, straalden de stoere muren helder in onze werkelijkheid. Ook de derde dag was een warme dag geweest... Voor spijs en drank zorgde ditmaal het Ministerie voor Jeugd en Toerisme in de splinternieuwe gebouwen van de Jacht Club van Beiroet.

De vierde dag staat in het programma vermeld als een bijzondere dag. Vandaag brengen wij een bezoek aan de Bekaa-vallei, gelegen tussen de bergen Libanon en Anti-Libanon, en meer bepaald, aan Baalbeck, met 's namiddags, na een typische lunch in een restaurant gelegen aan de boorden van een waterval, voortzetting van de reis naar het Kunstmeer van Karaoen. Over Baalbeck werd reeds veel verteld. Dat de grootsheid van deze monumenten, de zuivere schoonheid van de tempels gewijd aan Jupiter, Bacchus en Venus en de zachtheid van de omringende heuvels voor Uw correspondent onbeschrijflijk blijven, is te wijten aan het feit dat hij, zich ongesteld voelende, te Beiroet de hele dag in bed verbleef. Blijve deze lijn geschreven ter nagedachtenis van de circa 300 slachtoffers uit 31 landen die in Beiroet of omgeving, alle tabletten ten spijt, aan hetzelfde leed bezweken zijn.

Op traditiegetrouw bescheiden wijze begint de vijfde dag met werkvergaderingen per groep, hetgeen alle deelnemers beter zal toelaten de charme van de zuidelijke steden van Sidon en Tyr ten volle in de namiddagse zon naar waarde te schatten. Ook daar zullen zij met de fenicische, griekse en romeinse overblijfselen nader kennis maken, vooral dan deze gelegen te Tyr, in de oudheid om de ontdekking van het purper vermaard. Uren lang bleven zij door de stenen wandelen en luisteren naar hetgeen hun de gidsen vertelden. Naar Beiroet teruggekeerd, staat iedereen nu weer klaar om aanwezig te zijn op een bijzonder glansrijke receptie: een onzer libanese leden heeft het hele kongres in zijn residentie uitgenodigd. Wij blijven Mr. Yakoebian voor zijn gastvrijheid zeer erkentelijk. Dat het kongres zich ook hier vermaakt heeft, bewijst het late nachtuur waarop de laatsten van hun gastheer afscheid hebben genomen.

De werkvergaderingen van de laatste werkdag, zijnde de zesde dag van het kongres, verwekten waarschijnlijk de meest boeiende voordrachten in vele commissies, daar er 's namiddags diende te worden overgegaan tot het opstellen van de resoluties. Dat alles vlot mocht verlopen en het programma geen noemenswaardige vertraging kende is zeker te danken aan de zeer efficiënte organisatie van de libanese comitéleden, zodanig dat 's avonds iedereen, — ook deze die op eigen initiatief de dag in Damascus hadden doorgebracht, — post had gehad in de Casino du Liban voor wat men zonder gewetensbezwaren «the big-gest show on earth» mag noemen.

De zevende dag was volledig gewijd aan een bezoek aan de Ceders, waarvan gezegd wordt dat zij duizendjarig

zijn, en aan de stad Tripoli, in het noorden, waar het kongres te gast was bij de balie aldaar. Ook hier werden de deelnemers heerlijk verrast door het vriendelijk onthaal van hun noord-libanese confraters, en keerden zij eerst 's avonds laat naar Beiroet terug.

De algemene statutaire vergadering greep plaats op de achtste dag en voor een aangepaste stemming zorgden een paar interpellanten. Resoluties uit de werkvergaderingen werden voorgelazen, verslagen over het beheer van de Vereniging uitgebracht en iedereen stemde goedkeurend voor een nieuwe president en een nieuwe schatbewaarder. Het kongres werd afgesloten met het traditioneel banket en tot diep in de nacht van de negende dag bleven de onutigeputte deelnemers dansen, tot het tijd werd om zich klaar te maken voor het vertrek.

Een slotwoord is moeilijk te vinden, tenzij een woord van dank. Dank aan de inrichters, die zoveel zorg en tijd aan de goede organisatie hebben besteed en die ons vooral zo vriendelijk hebben ontvangen, maar ook dank aan de deelnemers die zo talrijk zijn opgekomen (helaas, zo weinig uit de Vlaamse gewesten). Voor deze allen luidt het nu: tot wederziens in Rome voor het achtste kongres!

Mr. D. H. Meinertzhagen.

Voor inlichtingen omtrent de Internationale Vereniging van Jonge Advocaten wende men zich tot Mr. Jean Claude Wolter, secretaris-generaal, 2 rue Goethe, Luxemburg.

MEDEDELINGEN

Europees Instituut voor sociale zekerheid.

Het Europees Instituut voor Sociale Zekerheid, dat onder voorzitterschap van Oud-Minister G.M.J. Veldkamp (Ned.), een aantal Europese experts inzake het recht van sociale zekerheid groepeerde, richt op 21 en 22 november 1969 een studiekonferentie in te Den Haag (Ned.) met als thema « *De doelmatigheid van de sociale zekerheid in de verschillende Westeuropese landen* ».

Voor verdere inlichtingen en voor inschrijving kan men zich wenden tot het sekretariaat van het Instituut: Tiensestraat 41, Leuven.

Wij delen hieronder het programma mede van dit zeer belangrijk colloquium.

Vrijdag 21 november :

9 - 11 u. : Aanmelding bij het sekretariaat.

11 u. : Openingszitting. Toespraken door : G.M.J. Veldkamp, voorzitter van het Instituut ; B. Roolvink, minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid ; L. Levi-Sandri, ondervoorzitter van de Kommissie van de Europese Gemeenschappen.

14.30 u. : Werkvergadering : Thema 1 : Behoeften waarvan de sociale zekerheid zou moeten tegemoetkomen (Rapporteur : N. van Esveld). - Thema 3 : Toereikendheid van de uitkeringen (Rapporteur : K. Jantz).

18.30 u. : Receptie aangeboden door Minister B. Roolvink.

Zaterdag 22 november :

9.30 u. : Werkvergadering : Thema 4 : Werking van het financieringsstelsel (Rapporteur : A. Coppini). - Thema 5 : Doelmatigheid van de administratieve structuren (Rapporteur : P. O'Higgins).

14 u. : Werkvergadering : Thema 2 : Toepassingsgebied : onderworpen personen en vergeten groepen (Rapporteur :

L. Duchatelet). - Thema 6 : Doelmatigheid van de organen van handhaving (Rapporteur : G. Lyon-Caen).

16.30 u. : Slotzitting.

17 u. : Receptie aangeboden door burgemeester Marijn.

Zondag 23 november :

9.30 u. : Algemene vergadering van de leden van het Instituut.

10.30 u. : Geleid bezoek aan het « Mauritshuis ».

TIJDSCHRIFTEN

Omnilegie, jg. 1969 - nr. juli.

Wetgeving.

Tijdschrift van de Vrederechters, jg. 1969 - nr. 8-9.

Verrycken M., Adoptie en voogdij. — Gielen J., Bedenkingen over de recente wetgeving inzake arbeidsongevallen overkomen aan kantonale magistraten.

Tijdschrift voor Sociaal Recht, jg. 1969 - nr. 5.

Scheere A., Le contentieux des allocations familiales. — Liebmann L., L'erreur invincible d'un assuré social et la responsabilité financière de son organisme assureur.

Nederlands Juristenblad, jg. 1969 - nr. 37.

Giltay Veth D., De verdediging in de Maagdenhuiszaken. — Van Benthem Jutting Ir. C.H.J., Naar aanleiding van « waarom geen systematische preventieve rechtswetenschap ». — Schepel J., Adoptie Allerlei. — Polak J.M., Vereniging voor agrarisch recht.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-ambt en registratie, jg. 1969 - nr. 5060.

Steeman F.J.L.M., Bijzondere rechten van de langstlevende echtgenoot in het Nieuw Burgerlijk Wetboek (I). — Gerbrandy S., Overzicht der Nederlandse Rechtspraak : Zakenrecht (II).

Ars Aequi, jg. 1969 - nr. 8.

Raaijmakers M.J.G.C., Wonen op drijfzand. — van Krimpen Chr., Enige beschouwingen rond de militaire justitie in Nederland.

Tijdschrift voor Vennootschappen, Verenigingen en Stichtingen, jg. 1969 - nr. 10.

van Ravestijn H.P.W. en van Ravestijn H.P.M., Kapitaalafvloeiing uit Nederland via buitenlandse beleggingsmaatschappijen. — Brüll D., Het gelijk van Burnham. — Kingma M.J., Vennootschapscommissarissen vertellen.

De Gerechtsdeurwaarder, jg. 1969 - nr. 9-10.

Teekens M., De urgentie van de facultatiefstelling van getuigen bij beslag. — Teekens M., Right tot a fair hearing. — Harshagen I., Het verdrag betreffende de betekening van gerechtelijke stukken bestemd voor in het buitenland wonende personen.

Journal des Tribunaux, jg. 1969 - nr. 4675.

Conférence du Jeune barreau de Bruxelles, rede van Mr. Van Reepinghen B. « La part des choses ». Rede van Mr. De Gavre J., rede van Mr. Baugniet M.

Revue de Droit Familial, jg. 1969 - nr. 3.

Tollebeek M., Divorce et séparation de corps. — Morisens G., Pour une procédure en divorce simplifiée. — Dobbelen e.J., Le problème des meubles en cas de conflit entre époux.